

แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร
สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

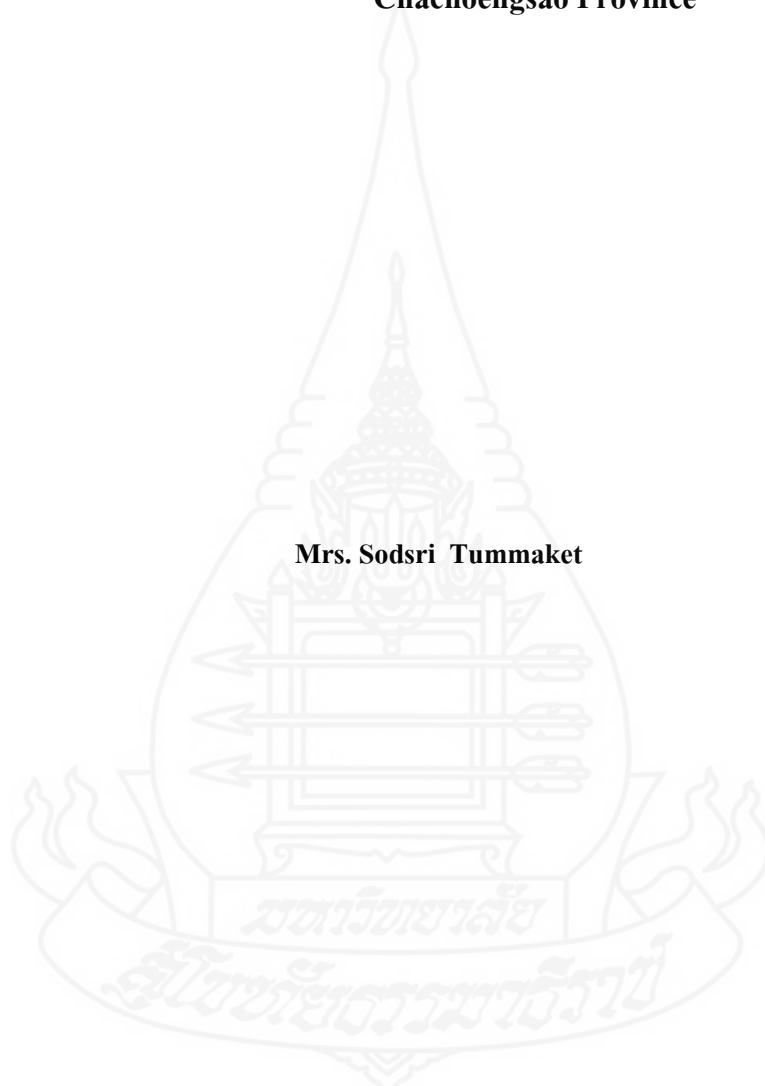
นางสดศรี ทูมมาเกต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2558

**Extension Guidelines on Home Economics for Farm Woman Groups in
Chachoengsao Province**

Mrs. Sodsri Tummaket

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agricultural and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2015

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัย นางสดศรี ทูมมาเกตุ รหัสนักศึกษ 2579001005

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา (2) ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร (4) ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร (5) แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

ประชากรที่ศึกษา คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 71 กลุ่ม และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ จำนวน 11 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 61 กลุ่ม สุ่มตัวอย่างแบบง่าย และเจาะจงเฉพาะประธาน 1 คน และสมาชิก 1 คน รวม 122 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ เก็บข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 53.02 ปี ร้อยละ 59.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 11.34 ปี ทุกรายได้รับข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ส่วนใหญ่มีความสามารถในการแปรรูปและถนอมอาหาร ร้อยละ 45.1 ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.94 ไร่ มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 175,000.00 บาทต่อปี รายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 147,045.08 บาทต่อปี (2) มีความคิดเห็นว่าการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การแปรรูปและถนอมอาหารเป็นประโยชน์ต่อครัวเรือนมากที่สุด ได้รับการส่งเสริมด้านจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมน้อย (3) มีปัญหาการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และการจัดทำบัญชีครัวเรือน เสนอแนะ ให้มีการส่งเสริมการแปรรูปและถนอมอาหาร ส่งเสริมด้านอาชีพเสริม ให้ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ ส่งเสริมด้านการตลาดและให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม (4) ต้องการความรู้ทุกด้านผ่านบุคคลราชการ โดยการสาธิต การฝึกปฏิบัติ และใช้คู่มือประกอบการเรียนรู้ โดยมีความต้องการความรู้และช่องทางการส่งเสริมผ่านทางวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (5) แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร มี 3 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรให้มีความรู้และทักษะในการส่งเสริมงานด้านเคหกิจเกษตร การส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรแบบบูรณาการ โดยจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรประจำอำเภอ เพื่อพัฒนาให้ครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความกินดี อยู่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม เคหกิจเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดฉะเชิงเทรา

Thesis title: Extension Guidelines on Home Economics for Farm Woman Groups in Chachoengsao Province

Researcher: Mrs. Sodsri Tummaket; **ID:** 2579001005;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Jinda Khlitong, Associate Professor;

(2) Dr. Chalerm Sak Toomhirun, Assistant Professor; **Academic year:** 2015

Abstract

The objectives of this study were to study (1) fundamental state of farm woman groups in Chachoengsao Province; (2) advantages of home economics for the farm woman groups; (3) their problems and suggestions on the home economics; (4) their extension needs of the home economics; and (5) the extension guidelines of the home economics.

The population in this study were 71 farm woman groups in Chachoengsao Province, plus 11 officials who took responsibility for the home economics at a district level. 122 farm women from 61 farm woman groups were selected by using simple random sampling methodology specifying only 1 president and 1 member of each farm woman groups. The data were collected by interviewing the studied farm women using structured interview form, and set stages of group discussion to collect the data from the officials. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation and T-test.

The findings of this study were as follows: (1) the average age of farm women who were members of the studied farm woman groups was 53.02 years. 59.8% of them were educated at the primary level. The average period of their being a member of a farm woman group was 11.34 years. All of them had received the information on the home economics from the officials who took responsibility for the home economics. They mostly had ability to process and preserve food. The main occupation of 45.1 % of them was a rice farmer. Their average number of household member and household labor were 4.19 persons and 2.66 persons respectively. The average of their agricultural area was 15.94 rai. The average of their household total income and expenditure was 175,000.00 baht/year and 147,045.08 baht/year respectively. (2) the studied farm women agreed that learning how to decrease their expenditure, to increase their income, to process and preserve food benefit them the most, while the extension on household management and environment was at low level. (3) the studied farm women had many problems in decreasing their expenditure, increasing their income, and doing their household account. They suggested that they should have been supported for processing and preserving food, supplied with supplemental occupations, transferred knowledge of food and nutrition, supported in the marketing aspect, and supported to unite with each other. (4) the studied farm women needed to be transferred knowledge in every aspect from government officials either by demonstrating, practicing, or studying from manuals. Leader and members need were significantly different in knowledge about home economics and channel in extension through radio broadcast at 0.05. (5) there were 3 extension guidelines on the home economics, these were to develop the officials who took responsibility for the home economics to have knowledge and skills in supporting the home economics; to support participatory activities of the home economics and to build integrated home economics activities by supporting the establishment of district's home economics learning center aiming to improve the household's standard of living, to increase their income and to support sustainable self-reliance.

Keywords: Extension Guidelines, Home Economics, Farm Woman Group, Chachoengsao Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตลอดมา และรองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มงูร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำงานทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีเนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ นางสาวอังคณา นาเมืองรักษ์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ นางสาวนภิศา เจริญชนกิจกุล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ และเพื่อนร่วมงานในสำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทราทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ พร้อมทั้งให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอทุกอำเภอและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกท่าน ที่ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านในการให้สัมภาษณ์และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณเพื่อนๆ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร รุ่นที่ 15 ทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา และขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ให้ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจและได้รับการสนับสนุนที่ดีจาก บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง และคุณวสันต์ ทุมมาเกต จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน จนผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษาได้ในครั้งนี้ คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรต่อไป

สดศรี ทุมมาเกต

สิงหาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	7
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	9
แนวคิดเกี่ยวกับงานเคหกิจเกษตร	12
แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	18
การดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา	23
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การวิเคราะห์ข้อมูล	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	40
ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับ	
การส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร	51
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	56
ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร	60
ทดสอบสมมติฐาน	71
แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร	72
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
สรุปการวิจัย	75
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	84
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	92
ก แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย	93
ข แบบสนทนากลุ่ม	101
ประวัติผู้วิจัย	103

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	34
ตารางที่ 4.1 อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาการเป็นสมาชิก	41
ตารางที่ 4.2 แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรและความสามารถด้านเคหกิจเกษตร	42
ตารางที่ 4.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น อาชีพหลัก อาชีพรองและจำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน	44
ตารางที่ 4.4 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตรและรายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา	46
ตารางที่ 4.5 รายจ่ายภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตรและรายจ่ายรวมของครัวเรือน ในปีที่ผ่านมา	49
ตารางที่ 4.6 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน	52
ตารางที่ 4.7 ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ งานเคหกิจเกษตร	54
ตารางที่ 4.8 ปัญหาในการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร	57
ตารางที่ 4.9 ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร	60
ตารางที่ 4.10 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร	63
ตารางที่ 4.11 ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร	68
ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของประธาน และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	71

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 5.1 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา	86

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการเกษตรของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยยึดเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถในการผลิต การจัดการสินค้าเกษตร ความมั่นคงด้านอาหารและการอนุรักษ์ทรัพยากร การเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความสมดุลและยั่งยืน เป้าหมายสำคัญในการพัฒนาการเกษตร ได้แก่ เกษตรกร แม่บ้านเกษตรกรและยุวเกษตรกร ให้มีความสามารถในการผลิตและการตลาด อันจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกร ให้มีความกินดี อยู่ดี มีรายได้สูงขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์, 2556, น.4-25)

การส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร ภายใต้การดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยเน้นให้สตรีภาคการเกษตรหรือแม่บ้านเกษตรกร ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเกษตร ตั้งแต่การตัดสินใจในกิจกรรมการผลิต การเป็นผู้ผลิต การรับรู้เทคโนโลยี การจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (จินดา ขลิบทอง และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2547, น.109-113) เป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรมีความมั่นคงด้านอาหาร ความเป็นอยู่ที่ดีและมีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ดังนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้กำหนดเป็นนโยบายให้มีการส่งเสริมเคหกิจเกษตร ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเกษตร โดยในปี พ.ศ. 2518 กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรเพื่อปฏิบัติงานด้านเคหกิจเกษตรระดับอำเภอจนครบทุกอำเภอ การส่งเสริมเคหกิจเกษตรประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ เห็นได้จากการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านเคหกิจเกษตร ต่อมาจึงมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อรับบริการวิชาการด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556, น.2)

จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 11 อำเภอ มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในทุกอำเภอ รวม 71 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 1,467 คน มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรประจำสำนักงาน

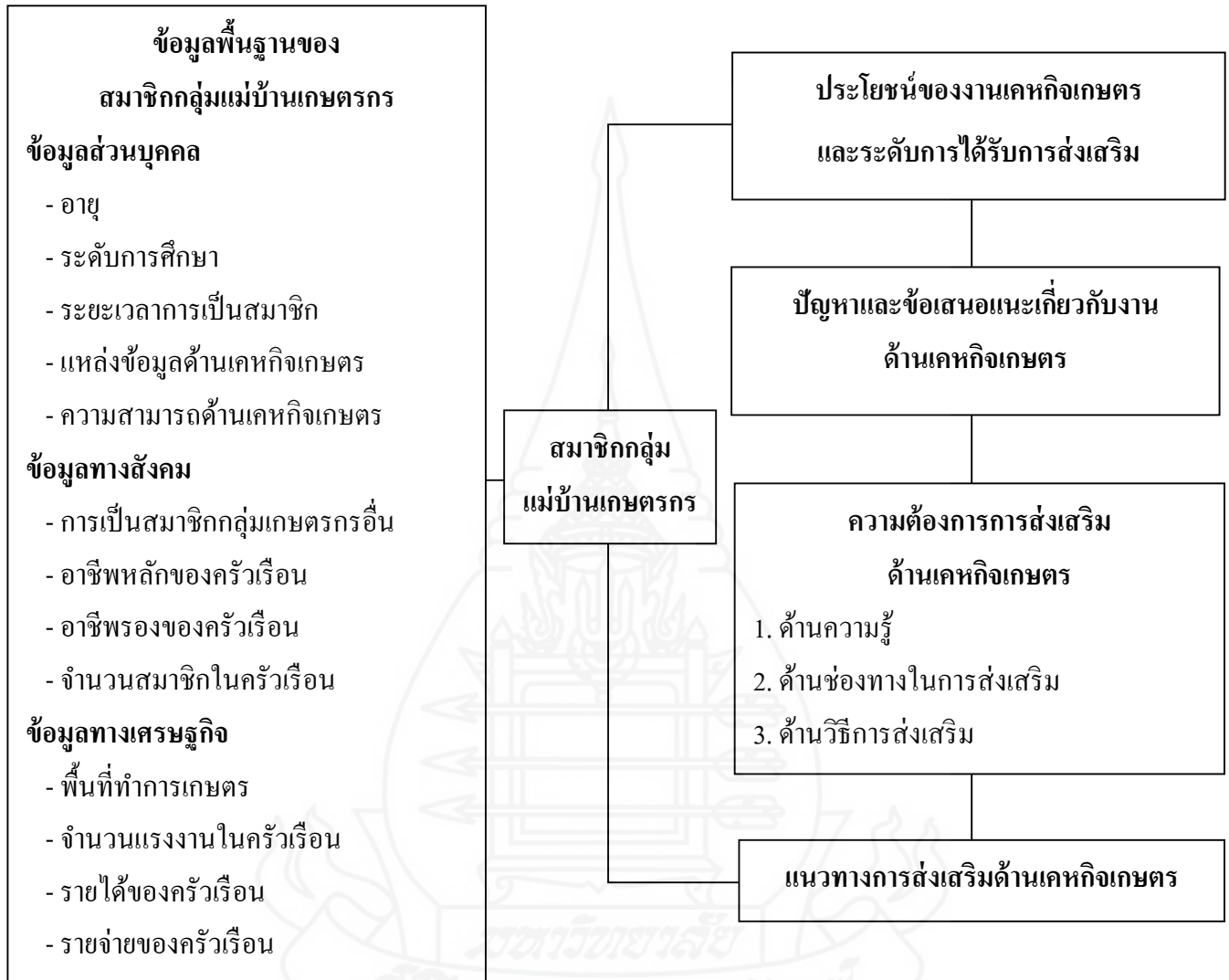
เกษตรกรอำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 11 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2558) ในจำนวนนี้มีเจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิการศึกษาด้านเกษตรศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน โดยมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ด้านเคหกิจเกษตร ศึกษาสถานการณ์ในพื้นที่ ให้บริการข้อมูลข่าวสารและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองของเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556, น.7) ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอยังต้องรับผิดชอบงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรควบคู่กับงานส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร เนื่องจากได้มีการเปลี่ยนตำแหน่งจาก นักวิชาการเคหกิจเกษตรเป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ทำให้เจ้าหน้าที่มีภารกิจอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น งานเคหกิจเกษตรจึงถูกลดความสำคัญลงเรื่อยๆ (ปรีชาดิ ศรีวิวัฒน์, 2554, น.3) ส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรมีจำนวนลดลง โดยในปี 2557 มีจำนวน 108 กลุ่ม และในปี 2558 มีจำนวน 71 กลุ่ม (สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2558) นอกจากนี้การส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรยังขาดความต่อเนื่องและขาดการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในสถานการณ์ปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตร ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ปัญหา ข้อเสนอแนะและความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พร้อมทั้งจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรให้สอดคล้องสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนางานเคหกิจเกษตร พัฒนาความรู้และทักษะด้านเคหกิจเกษตรของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรให้สามารถดำเนินการส่งเสริมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ทั้งในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มและระดับเครือข่าย ให้มีความกินดี อยู่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2.2 เพื่อศึกษาประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ดำรงตำแหน่งประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทราทุกอำเภอ ในปี 2558 จำนวน 71 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 1,467 คนและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรประจำอำเภอทุกอำเภอ จำนวน 11 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 11 คน

5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรและแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

5.3 ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน เมษายน 2559 ถึง เดือนมิถุนายน 2559

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร หมายถึง การส่งเสริมครัวเรือนเกษตรกรในประเด็นต่างๆ ดังนี้

6.1.1 ส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ได้แก่ ส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน ส่งเสริมการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการและส่งเสริมด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร

6.1.2 ส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ส่งเสริมการจัดสุขอนามัยในบ้าน ส่งเสริมการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่งเสริมการปรับปรุงท่าทางการทำงาน ส่งเสริมการบริหารร่างกาย และส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม

6.1.3 ส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ได้แก่ ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนและส่งเสริมกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

6.2 ความต้องการการส่งเสริม หมายถึง ความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้ ด้านช่องทางการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

6.3 ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร หมายถึง การได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรด้วยวิธีการและช่องทางต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ในระยะเวลา 3 ปี ที่ผ่านมา

6.4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มบ้านเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยเป็นกลุ่มที่ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมส่งเสริมการเกษตร

6.5 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง ประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่สมัครเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่มด้วยความสมัครใจ

6.6 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร หมายถึง ข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่พนักงานเคหกิจเกษตร หรือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านเคหกิจเกษตรในระดับอำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา

6.7 แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตร หมายถึง ช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร

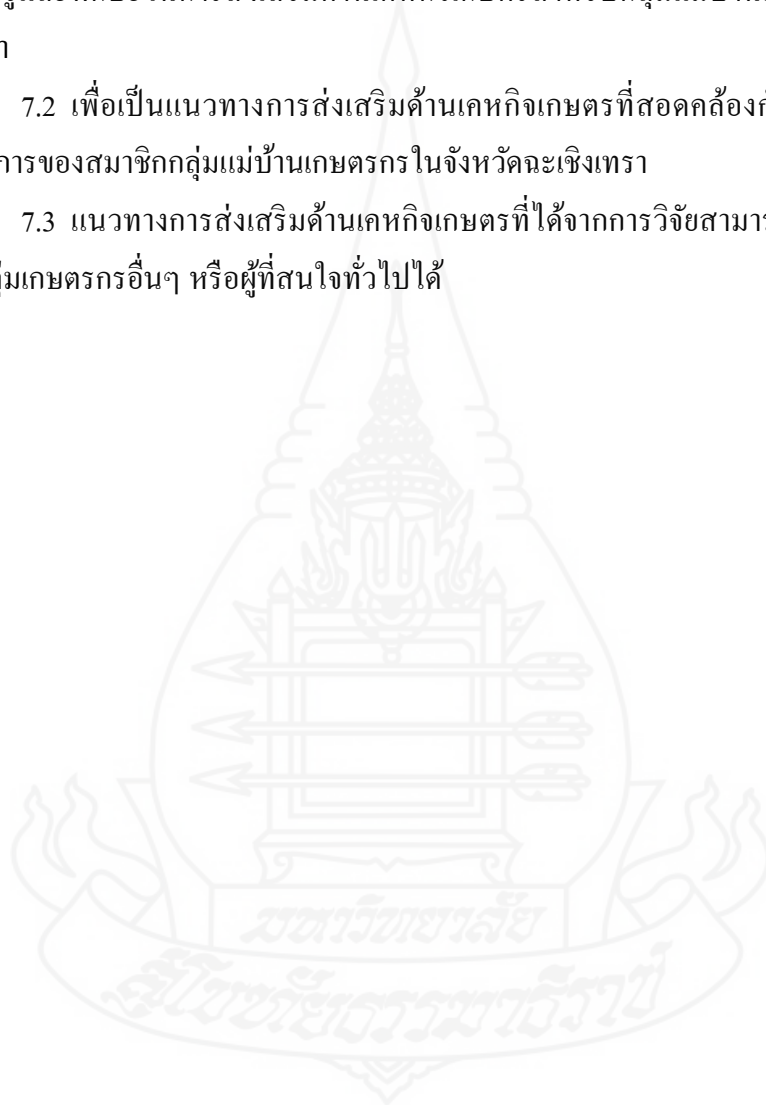
6.8 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรเพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนำไปปฏิบัติในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมส่วนบุคคลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสมาชิกในครัวเรือนให้มีความกินดีอยู่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนางานเคหกิจเกษตรและพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ให้มีความรู้และทักษะในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

7.2 เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

7.3 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ หรือผู้ที่สนใจทั่วไปได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา กำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี ตัวแปรของการศึกษา รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการอภิปรายผลการศึกษา ซึ่งมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร แนวคิดเกี่ยวกับงานเคหกิจเกษตร แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียด ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์และทฤษฎีความต้องการแบบ ERG ของแอลเดอร์เฟอร์ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งการวิเคราะห์และการอภิปรายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

มาสโลว์ ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of need theory) ที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด (อ้างใน กิ่งพร ทองใบ, 2557, น.29-30) โดยแบ่งลำดับความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ชั้น ดังนี้

1.1.1 ความต้องการทางด้านสรีรวิทยา (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องของอากาศ ความต้องการอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

1.1.2 ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยของชีวิต (Safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมั่นคงและปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

1.1.3 ความต้องการด้านสังคม (Social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging needs)

1.1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ในเรื่องของความรู้ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

1.1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-actualization need) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการด้านนี้จึงเป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังเอาไว้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ แบ่งลักษณะความต้องการของมนุษย์เป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปหาสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับนั้น ๆ ได้รับการตอบสนองแล้วจึงจะมีความต้องการในระดับต่อไป ซึ่งมี 5 ลำดับขั้น คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยของชีวิต ความต้องการด้านสังคม ความต้องการที่จะมีเกียรติยศ ชื่อเสียง และความต้องการความสำเร็จแห่งตน

1.2 ทฤษฎีความต้องการแบบ ERG ของแอลเดอร์เฟอร์

เคลย์ตัน แอลเดอร์เฟอร์ (Claton alderfer) แห่งมหาวิทยาลัยเยล (อ้างใน จตุรงค์พานิชชานุกรณ์, 2556, น.12-13) ได้ปรับปรุงลำดับความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์ เหลือ 3 ระดับ คือ 1) ความต้องการการดำรงอยู่ (Existence needs) ซึ่งรวมความต้องการทางกายภาพและความมั่นคงปลอดภัยไว้ด้วยกัน 2) ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relation needs) ซึ่งรวมถึงความต้องการทางสังคมและความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง และ 3) ความต้องการที่จะมีความเจริญงอกงาม (Growth needs) ซึ่งหมายถึงความต้องการที่จะทำอะไรให้สำเร็จด้วยตนเอง (Self-actualization) ความแตกต่างระหว่างทฤษฎี ERG และทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ มี 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 มาสโลว์ยืนยันว่า บุคคลจะหยุดอยู่ที่ความต้องการระดับหนึ่งจนกว่าจะได้รับการตอบสนองแล้ว แต่ทฤษฎี ERG อธิบายว่า ถ้าความต้องการระดับนั้นยังคงไม่ได้รับการตอบสนองต่อไป บุคคลจะเกิดความคับข้องใจแล้วจะถดถอยลงมาให้ความสนใจในความต้องการระดับต่ำกว่าอีกครั้งหนึ่ง

ประการที่ 2 ทฤษฎี ERG อธิบายความต้องการของคนไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นจากต่ำไปสูงตามลำดับเหมือนกับของมาสโลว์ แต่อาจจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ

สรุปได้ว่า ทฤษฎี ERG ของแอสเตอร์เฟอร์ แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ชั้น โดยไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับสามารถเกิดขึ้นพร้อมกัน ได้แก่ ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ ความต้องการความสัมพันธ์ และความต้องการเจริญเติบโต

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีความต้องการ สามารถนำมากำหนดตัวแปรในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็นความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ได้แก่ ความต้องการความรู้ ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมและความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

2. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรในประเด็น ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร และทิศทางการพัฒนาการเกษตรและงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งการวิเคราะห์และการอภิปรายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.4-12) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร อยู่พอดี กินพอดี และมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชนบท ให้มีความมั่นคงและมั่งคั่งในที่สุด ส่วน ดิเรก ฤกษ์หรัย (2527, น.10-15) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการในการให้การศึกษานอกโรงเรียน โดยผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติด้วยตนเอง รวมไปถึงบริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดี ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาบุคคลในชนบท นอกจากนี้ ทำนอง สิงคาลวนิช (2525, น.148-149) กล่าวไว้ว่า “การส่งเสริมการเกษตรเป็นกิจกรรมเสริมหรือการแพร่ขยายความรู้ทางการเกษตรในระบบการศึกษาลักษณะหนึ่ง ที่นำมาจากสถาบันการศึกษาส่วนบุคคลเป้าหมายหรือผู้ที่ได้รับการส่งเสริมในที่นี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งอยู่นอกสถาบันการศึกษา จึงจัดเป็นการศึกษานอกโรงเรียน (Out of school education) หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal education)” ส่วน วัลลภ พรหมทอง (2541, น.15) ได้สรุปความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า “การส่งเสริม

การเกษตร หมายถึง กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการให้บริการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรแก่เกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ เรียนรู้การปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น”

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตรเป็นการนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่จากการศึกษาและวิจัยของนักวิชาการมาถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคอยให้คำแนะนำ เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรู้ ความคิดและเกิดการยอมรับนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกับภูมิปัญญาของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัว และชุมชน ซึ่งจะทำให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2556, น.4-38 ถึง 4-47) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการนำความรู้วิชาการและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกร มีวิธีการส่งเสริม 5 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์ แบบรายบุคคลหรือแบบบุคคลต่อบุคคล โดยกลุ่มบุคคลและแบบมวลชน 2) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงวัตถุประสงค์หรือตัวสารเป็นเกณฑ์ โดยการเลือกส่งเสริมเพียงเรื่องเดียว การเลือกเรื่องส่งเสริมหลาย ๆ เรื่อง และการเลือกเรื่องทั้งหมดเกี่ยวกับฟาร์มและบ้านเรือน 3) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงเจ้าหน้าที่หรือผู้ส่งสารเป็นเกณฑ์ โดยการใช้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความรู้แบบกว้าง การใช้ทีมนักวิชาการ การใช้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของหลายหน่วยงานและการใช้เจ้าหน้าที่เป็นสื่อมวลชน 4) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงตามช่องทางหรือสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยการใช้สื่อคำพูด สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อภาพ สื่อเสียง และสื่อกิจกรรม และ 5) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงชุมชนเป็นเกณฑ์ แบบในชุมชนชนบทและแบบในชุมชนเมือง ส่วน วัลลภ พรหมทอง (2541, น.28-31) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยอิงบุคคลหรือผู้รับสารเป็นเกณฑ์นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

1. วิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคล (Individual method) เป็นการส่งเสริมโดยการให้เกษตรกรหรือบุคคลผู้รับการถ่ายทอดความรู้ได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ ได้แก่ การเยี่ยมไร่ นาและบ้านของเกษตรกร (Farmer and home visit) เกษตรกรผู้รับการส่งเสริมมาติดต่อที่สำนักงาน (Office calls) การติดต่อทางโทรศัพท์ (Telephone calls) การติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว (Personal letter) และการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ (Informal contact)

2. วิธีการส่งเสริมโดยกลุ่มบุคคล (Group method) การส่งเสริมแก่กลุ่มบุคคลจะให้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้รับการส่งเสริมจากชั้นสนใจ (Interest) ไปสู่การทดลอง

ทำดู (Trial) และหากเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้วสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มก็อาจก้าวไกลไปถึงขั้นยอมรับ (Adoption) เลยก็ได้ การส่งเสริมแบบกลุ่มที่นิยมใช้มาก ได้แก่ การประชุมกลุ่ม (Group meeting) การฝึกอบรม (Training) การสาธิต (Demonstration) และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field trip of study tour)

3. การส่งเสริมแบบมวลชน (Mass method) การส่งเสริมแบบมวลชนโดยสื่อสารมวลชน (Mass media) จะช่วยในการส่งเสริมเผยแพร่นวัตกรรม (Innovations) ให้ประชาชนได้ทราบว่า ได้มีสิ่งนั้น ๆ สื่อสารมวลชนที่นำมาใช้ได้ดีในการส่งเสริม ได้แก่ เอกสารเผยแพร่ ไปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์และฟิล์ม สตรีป และการจัดนิทรรศการ

สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับองค์ประกอบแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งนี้การเลือกวิธีการส่งเสริมแบบใดควรพิจารณาให้เหมาะสมของแต่ละพื้นที่และความต้องการของผู้รับการส่งเสริมด้วย จึงจะทำให้การส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 ทิศทางการพัฒนาการเกษตรและแนวทางการส่งเสริมการเกษตร

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2556, น.6-45 ถึง 6-49) กล่าวถึงทิศทางการพัฒนาการเกษตรไว้ว่า ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาภาคการเกษตรในภาพรวมไว้ 9 ประการ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกร ส่งเสริมการทำเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการทำเกษตรในรูปแบบของการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในภาคเกษตร สร้างเศรษฐกิจการเกษตรสีเขียวหรือการทำเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สร้างความร่วมมือและข้อตกลงระหว่างประเทศและพัฒนาบุคลากรด้านการเกษตร ส่วนทิศทางการพัฒนาส่งเสริมการเกษตร ตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเกษตรกร พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตร และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง พัฒนาการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตร และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นพื้นฐานของภาคการเกษตร ยุทธศาสตร์ที่ 2 การขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตร โดยใช้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และให้บริการ ใช้แปลงใหญ่เป็นเครื่องมือในการผลิตสินค้าเกษตรใช้เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรอื่น ๆ สนับสนุนการทำงาน และยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการเกษตร โดยขับเคลื่อนการปฏิบัติงาน โดยใช้ระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF เพิ่มขีดความสามารถนักส่งเสริม

การเกษตร พัฒนาเครือข่ายการทำงานส่งเสริมการเกษตร และพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ (พิรพร พร้อมเทพ, 2559, น.22-25)

ในส่วนแนวทางการส่งเสริมการเกษตร สุกัญญา อธิปอนันต์และคณะ (อ้างใน สุรพล จารุพงษ์, 2556, น.5-35 ถึง 5-40) ระบุว่า แนวทางการส่งเสริมการเกษตรในอนาคตต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้มี 6 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมการเกษตรแบบบูรณาการ การส่งเสริมการพัฒนากระบพาร์มและการส่งเสริมการเกษตรที่เน้นตลาดนำการผลิต

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร สามารถนำมากำหนดตัวแปรในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็นความต้องการช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ ความต้องการด้านสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ได้แก่ ความต้องการวิธีการบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน

3. แนวคิดเกี่ยวกับงานเคหกิจเกษตร

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับงานเคหกิจเกษตรในประเด็น ความเป็นมาของงานเคหกิจเกษตร ความหมายของการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร เป้าหมายของการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร งานที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมเคหกิจเกษตร แหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรและบทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรกับการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการศึกษา การวิเคราะห์และการอภิปรายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ความเป็นมาของการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.1-2) ได้สรุปความเป็นมาของงานเคหกิจเกษตรไว้ว่า งานเคหกิจเกษตรจัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2505 ที่กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมกสิกรรม โดยชื่อว่างานคหกรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ความรู้วิชาคหกรรมศาสตร์แก่กลุ่มยุวเกษตร (หญิง) และในเวลาเดียวกันนั้น กองส่งเสริมและเผยแพร่กรมการข้าว ก็ได้ส่งเสริมด้านคหกรรมศาสตร์แก่สมาชิกกลุ่มชาวนา เพื่อให้แม่บ้านชาวนานำความรู้ไปปรับปรุงครอบครัว ต่อมาในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2510 ได้มีการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้โอนงานคหกรรมศาสตร์ให้กับกรมส่งเสริมการเกษตรและเปลี่ยนชื่อเป็นงานเคหกิจเกษตร เพื่อความเหมาะสมและดำเนินการส่งเสริมควบคู่ไปกับงานส่งเสริมการเกษตร

การดำเนินงานเคหกิจเกษตร (Home economics) เริ่มขึ้นในลักษณะของโครงการนำร่อง ได้รับงบประมาณช่วยเหลือจากองค์การ เอ ไอ ดี ดำเนินการเป็นระยะเวลา 3 ปี (2511-2513) โดยจ้างเจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิการศึกษาทางด้านเกษตรศาสตร์ที่ผ่านการอบรมก่อนการปฏิบัติงาน ทำการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตรให้แก่แม่บ้านและเยาวชนสตรีกลุ่มชานา โดยจัดอบรมเป็นรุ่น ๆ ละ 3 เดือน ที่ศูนย์สาธิตกลุ่มเกษตรกรรมระดับอำเภอ 4 ศูนย์ คือ ศูนย์อำเภอekinบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ศูนย์อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และศูนย์คอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ วิชาที่อบรม ได้แก่ อาหารและโภชนาการ ตัดเย็บเสื้อผ้าและศิลปประดิษฐ์ โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร ให้แก่หน่วยยุวสตรี กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและแม่บ้านชานา ในลักษณะการอบรมตามกลุ่มเป็นระยะเวลา 5-7 วัน ทั่วประเทศ หลังสิ้นสุดโครงการของ เอ ไอ ดี แล้ว กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดตั้งงบประมาณในการดำเนินการต่อไป แม่บ้านเกษตรกรที่ผ่านการอบรมเริ่มรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นครั้งแรกที่บ้านป่าคา อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ในปี พ.ศ. 2519 กรมส่งเสริมการเกษตรได้บรรจุอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรระดับอำเภอ เป็นการทดลองใน 12 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ พิชณุโลก ร้อยเอ็ด นครราชสีมา ชัยนาท ลพบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สงขลา ฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี จำนวน 122 อัตรา (อำเภอละ 1 คน) ปี 2524 ได้รับอัตรากำลังเพิ่มจนครบทุกอำเภอ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมวิชาการด้านเกษตรศาสตร์และการเกษตรแก่สมาชิกครอบครัวเกษตรกร โดยเน้นผ่านแม่บ้านเกษตรกรและบุตรหลานเกษตรกร นำไปพัฒนาครอบครัว และพัฒนาอาชีพการเกษตร ในปี 2528 บรรจุนักวิชาการเคหกิจเกษตร ประจำสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร 6 เขต จำนวน 9 คน ในปี 2530 บรรจุนักวิชาการเคหกิจเกษตรประจำสำนักงานเกษตรจังหวัดทุกจังหวัด จำนวน 76 คน และปี 2548 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งเคหกิจเกษตรเป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร โดยให้ปฏิบัติงานส่งเสริมเคหกิจเกษตรไปพร้อมกับงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ด้วย

ในปี พ.ศ. 2551 กรมส่งเสริมการเกษตรได้เริ่มดำเนินการพัฒนาจัดตั้งแหล่งเรียนรู้องค์กรเกษตรกรด้านเคหกิจเกษตรเพื่อเป็นจุดถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตรตลอดจนการสาธิตในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการกองทุนและความรู้ด้านเคหกิจเกษตร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงด้านรายได้รวมถึงให้สมาชิกขององค์กรเกษตรกร ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมกลุ่มของตนเองและประสานกับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย รวมทั้งมีการพัฒนาวิทยากรเกษตรกร ให้สามารถถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร และผู้ที่สนใจโครงการ

ส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกร ในปี 2554 จึงเกิดแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตร รวมจำนวน 228 แห่งทั่วประเทศ

3.2 ความหมายของการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร

“เคหกิจเกษตร” เป็นคำที่นำมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการทำอาชีพของครอบครัวเกษตรกร โดยเป็นคำที่ปรับเปลี่ยนมาจาก เศรษฐกิจ (Home economics) จึงมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

พิงพิศ ดุลยพัทธ์ (2525, น.162) กล่าวว่า iva การส่งเสริมเคหกิจเกษตร หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรครอบครัวเกษตรกรและวัสดุในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกครอบครัวเกษตรกร สถาบันเกษตรกรและชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ส่วน มาฆะ จิตตะสังคะ (อ้างใน พะเยาว์ รัตนวิบูลย์, 2541, น.2-3) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการจ้ระบบการจัดการทรัพยากรของครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ครอบครัวมีความมั่นคงด้านรายได้ สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยและการศึกษาของสมาชิกครอบครัว สามารถสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐานด้านอาหารและโภชนาการครอบครัว สุมาลี สุนทรนฤรังสีและคณะ (2555, น.12) กล่าวว่า งานส่งเสริมเคหกิจเกษตร หมายถึง ความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกร ได้แก่ การผลิตอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการ (Nutrition) การถนอมอาหาร (Food preservation) การแปรรูปผลผลิตเกษตร (Agricultural product processing) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product development) การจัดการบ้านเรือน (Home management) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและท่าทางการทำงาน (Occupation health and safety) นอกจากนี้ กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.5) ระบุไว้ว่า การส่งเสริมเคหกิจเกษตร หมายถึง การพัฒนาการวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ เช่น การแปรรูปอาหาร การถนอมอาหาร โภชนศึกษา การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่และพัฒนาอาชีพวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นกับครอบครัวเกษตรกรและชุมชน โดยการสนับสนุนให้ครอบครัวเกษตรกร โดยมีแม่บ้านเกษตรกรหรือสตรีเกษตรกรเป็นแกนนำ รู้จักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับการจัดการทรัพยากรของครอบครัว ซึ่งได้แก่ ทักษะ ภูมิปัญญาของทรัพยากรท้องถิ่นที่สมาชิกในครอบครัวหามาได้ หรือมีอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้ครอบครัวเกษตรกรได้ผลตอบแทนตามความต้องการหากใช้ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ สุขภาพที่ดี มีความมั่นคงในเรื่องรายได้และชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร จึงหมายถึง การดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาการและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับความกินดี อยู่ดี การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมีความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ มีการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

3.3 เป้าหมายของการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.5-6) ระบุว่า งานส่งเสริมเคหกิจเกษตรเป็นงานที่ดำเนินควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเกษตร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ มีความกินดี อยู่ดี และเพิ่มพูนรายได้ ตามแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมเคหกิจเกษตร ดังนี้

3.3.1 ด้านการบริโภคที่ดี โดยการส่งเสริมให้ครัวเรือนเกษตรกรมีการผลิตอาหารในระดับครัวเรือน การจัดหาอาหาร การประกอบอาหาร การถนอมอาหาร การแปรรูปและสำรองอาหารให้เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ

3.3.2 ด้านความเป็นอยู่ที่ดี โดยการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม การจัดการแรงงาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ การจัดการทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ เพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรมีสุขภาพอนามัยดี อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งในบ้านและชุมชน

3.3.3 ด้านการเพิ่มพูนรายได้ โดยการแนะนำส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดการรายได้ของครัวเรือน การวางแผนการใช้จ่ายของครัวเรือนตลอดจนการเก็บออมเงิน เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ

3.4 งานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.9-63) ระบุว่า งานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมงานเคหกิจเกษตร ได้แก่

3.4.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภค เป็นการส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อโภชนาการที่ดี มีความหลากหลายและเพียงพอกับความต้องการของสมาชิกในครอบครัว

3.4.2 การส่งเสริมการบริโภคอาหาร เป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวเกษตรกรรู้จักการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและการประกอบอาหารที่สะอาดปลอดภัย

3.4.3 การส่งเสริมการจัดการบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งด้านการบริโภคอาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และที่อยู่อาศัย

3.4.4 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งหมายถึง การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและท่าทางการทำงาน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพ

3.4.5 การควบคุมและกำจัดสัตว์และแมลงพาหะนำโรค โดยส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์และแมลงพาหะนำโรคที่สำคัญ ตลอดจนแนวทางในการควบคุมและกำจัด

3.4.6 การจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ การกำจัดไขมัน โดยบ่อดักไขมัน เป็นต้น

3.4.7 การบริหารร่างกายเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

3.4.8 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในบ้านและการทำงานให้เหมาะสม มีความสะดวกสบาย เป็นสัดส่วน จัดเก็บข้าวของให้เป็นระเบียบ มีสุขอนามัยในบ้านที่ดี ใช้เครื่องมือและท่าทางในการทำงานให้เหมาะสม

3.4.9 การส่งเสริมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ เช่น การปลูกผักสวนครัว การแปรรูปและถนอมอาหารเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต การฝึกนิตยการออม การจัดบัญชีครัวเรือน เป็นต้น

3.5 แหล่งเรียนรู้องค์กรเกษตรกรด้านเคหกิจเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554, น.1-2) รายงานไว้ว่า แหล่งเรียนรู้องค์กรเกษตรกรด้านเคหกิจเกษตร ได้เริ่มดำเนินขึ้นเมื่อปี 2551 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดกิจกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้องค์กรเกษตรกรด้านเคหกิจเกษตร โดยสนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นด้านเคหกิจเกษตร พัฒนาจัดตั้งให้เป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเป็นจุดถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตร ตลอดจนการสาธิตในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการกองทุน และความรู้ด้านเคหกิจเกษตร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงด้านรายได้ รวมถึงให้สมาชิกขององค์กรเกษตรกร ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานส่งเสริมกลุ่มของตนเอง และประสานกับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย รวมทั้งมีการพัฒนาวิทยากรเกษตรกร ให้สามารถถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร และผู้ที่สนใจ โดยในปี 2554 สามารถทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ ๆ ได้รวม 228 แหล่ง และได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้องค์กรเกษตรกรด้านเคหกิจเกษตรประจำจังหวัด 76 จังหวัด ๆ ละ 1 แห่ง รวม 77 แห่ง โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ ๆ จากทั้งส่วนกลาง เขต และจังหวัด สนับสนุนข้อมูลแหล่งเรียนรู้ของแต่ละจังหวัด ซึ่งจำแนกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ ประเภทผลิตภัณฑ์อาหาร ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ประเภทศิลปะประดิษฐ์ ประเภทเครื่องอุปโภคบริโภคครัวเรือน ประเภทเกษตรเพื่อแหล่งอาหารของครอบครัวและชุมชน ประเภทการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและท่าทางการทำงานและประเภทออมทรัพย์

3.6 บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรกับการส่งเสริมเคหกิจเกษตร

พิงพิศ ดุลยพัชร์ (2525, น.165-166) กล่าวไว้ว่า เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร มีหน้าที่ในการศึกษาความต้องการและปัญหาของพื้นที่ในความรับผิดชอบ โดยเลือกปฏิบัติในพื้นที่

ที่มีปัญหา ก่อน จากนั้นจึงดำเนินการนัดประชุมเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เป้าหมายของการรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่มเพื่อเป็นแกนกลางในการดำเนินงาน ถ่ายทอดความรู้วิชาเทคนิคเกษตรแก่ครอบครัวเกษตรกร ฝึกให้มีผู้นำเพื่อช่วยในการถ่ายทอด ติดตามเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาที่แท้จริงของครอบครัวและชุมชน ร่วมให้คำแนะนำการตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานในกลุ่ม เน้นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อบูรณาการการทำงาน จัดทำแผนและผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ประชาสัมพันธ์งานเทคนิคเกษตรให้กว้างขวาง และจัดทำโครงการเทคนิคเกษตรประจำปีของอำเภอ โดยเน้นปัญหาของครอบครัวเกษตรกรที่ประสบอยู่

พะเยาว์ รัตนวิบูลย์ (2541, น.17-18) กล่าวไว้ว่า กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานเทคนิคเกษตรในระดับจังหวัดและระดับอำเภอไว้ ดังนี้

1. นักวิชาการเทคนิคเกษตร ประจำสำนักงานเกษตรจังหวัด รับผิดชอบ ควบคุมดูแลและวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมเทคนิคเกษตร งานส่งเสริมและพัฒนางานสตรีเกษตรและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัด ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านเทคนิคเกษตร ติดตาม นิเทศ ประเมินผล และรายงานการส่งเสริมเทคนิคเกษตร

2. เจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอ รับผิดชอบ การส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรในแต่ละอำเภอ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านเทคนิคเกษตรแก่กลุ่มดังกล่าวในอำเภอ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.7) ระบุไว้ว่า บทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงานเทคนิคเกษตรหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งนักวิชาการเทคนิคเกษตรและเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตรเป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาสถานการณ์ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อนำมาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเทคนิคเกษตร กำหนดเป็นแนวทางและจัดทำแผนในการส่งเสริมเทคนิคเกษตร

2. ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ การถนอมอาหารและการแปรรูปผลผลิตเกษตร การจัดการบ้านเรือน ตลอดจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและทำทางในการทำงาน

3. ส่งเสริมกระตุ้นให้เกษตรกรได้รับข้อมูลและเข้าใจปัญหาที่แท้จริงและความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพ และจัดทำแผนพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

4. ประสานงานกับบุคคลหรือถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ และบูรณาการการทำงาน เพื่อให้งานส่งเสริมเคหกิจเกษตรบรรลุตามวัตถุประสงค์

5. บริการให้ข้อมูล ข่าวสาร ผ่านช่องทางสื่อ เกี่ยวกับงานส่งเสริมเคหกิจเกษตร

6. สร้างศรัทธาและทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองและการส่งเสริมเคหกิจเกษตร ให้เกิดขึ้นกับตัวเกษตรกรกับบุคคลเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุป นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ควรมีบทบาทในการศึกษา วิเคราะห์พื้นที่ที่รับผิดชอบ กำหนดแนวทางและแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ ถ่ายทอดความรู้ ประสานผู้เชี่ยวชาญหรือบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นและคอยติดตามให้บริการข่าวสารผ่านช่องทางอื่น ๆ เพื่อให้การส่งเสริมเคหกิจเกษตรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับงานเคหกิจเกษตร สามารถนำมา กำหนดตัวแปรในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน จังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็น ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะ ซึ่งงาน เคหกิจเกษตรประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการจัดการ ครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม และด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

4. แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.30-45) ระบุถึง ความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วัตถุประสงค์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร ดังนี้

4.1 ความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2510 ได้มีพระราชกฤษฎีกา จัดตั้ง กรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ งานส่งเสริมและจัดตั้งกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรได้โอนมาเป็นภารกิจของกองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 ภายใต้การดำเนินงานส่งเสริมวิชาคหกรรมศาสตร์แก่แม่บ้านเกษตรกรและ เยาวชนสตรีในกลุ่มชานาของกรมการข้าว วิชาที่อบรม ได้แก่ อาหาร โภชนาการ ตัดเย็บเสื้อผ้า และศิลปประดิษฐ์ ที่ศูนย์ส่งเสริมกลุ่ม ชานา 4 ศูนย์ คือ ศูนย์อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์อำเภอเชียร

ใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้งบประมาณ ช่วยเหลือจาก เอ ไอ ดี สมาชิกที่ผ่านการอบรมรวมตัวกันจัดตั้งเป็น “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” ครั้งแรกปี พ.ศ. 2513 ที่หมู่บ้านป่าคา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และในปี พ.ศ. 2518 ได้จัดตั้ง “งานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” ขึ้นมารับผิดชอบการดำเนินงาน โดยบรรจุเจ้าหน้าที่เทคนิคเกษตรประจำอำเภอและมีนโยบายส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้นในหมู่บ้านและตำบล เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัวให้สามารถนำไปปฏิบัติในครอบครัว และพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

4.2 วัตถุประสงค์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.2.1 เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มใช้พลังความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์ และจิตใจในการปรับปรุง ยกกระดับฐานะของสังคมเกษตรให้ดีขึ้นทุกวิถีทาง

4.2.2 เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ประกอบการเกษตรมีความรู้ด้านการผลิต การจัดการ สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ

4.2.3 เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ด้านเทคนิคเกษตร ในการปรับปรุง ความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น และเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

4.2.4 เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรช่วยกันแก้ไขปัญหาสังคมและดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อรวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการทำกิจกรรมและรับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่เพื่อนำไปปรับปรุงความเป็นอยู่ และประยุกต์ใช้ในครัวเรือนของเกษตรกร

4.3 องค์ประกอบ โครงสร้างและบทบาทของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.3.1 องค์ประกอบของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ สมาชิก จำนวน 5 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่ในการบริหารองค์กร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์และเหรัญญิก

2) สมาชิกกลุ่ม ต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและกิจกรรมของกลุ่ม และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประกอบอาชีพและพัฒนาครอบครัว

3) *กติกาของกลุ่ม* คือ ข้อตกลงของสมาชิกในการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสัญญาใจ สัญญากลุ่ม หรือสัญญาตามกฎหมายก็ตาม

4) *กิจกรรมของกลุ่ม* แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมรวม ซึ่งเป็นกิจกรรมของกลุ่มที่สมาชิกเห็นชอบในการดำเนินร่วมกันและสมาชิกร่วมกันปฏิบัติ และกิจกรรมส่วนบุคคลหรืองานกลุ่มย่อย เป็นกิจกรรมที่กลุ่มให้การสนับสนุนสมาชิกตามความถนัดเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

5) *กองทุนของกลุ่ม* ปัจจัยสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม คือ เงินทุน ซึ่งอาจได้มาจากการลงหุ้น การสนับสนุน หรือได้จากการกู้ยืมสถาบันการเงิน ซึ่งเมื่อกลุ่มดำเนินกิจกรรมแล้วมีผลประโยชน์หรือกำไรตอบแทน กลุ่มจึงควรคืนกำไรให้แก่สังคม โดยกำไรของกลุ่ม มี 2 ประเภท ได้แก่ กำไรที่เป็นตัวเงิน เช่น ดอกเบี้ย กำไรสุทธิ เงินปันผล เป็นต้น กำไรที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นจุดศึกษาดูงาน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประกอบด้วย คณะกรรมการ สมาชิกกลุ่ม กติกาในการรวมกลุ่ม กิจกรรมทั้งในรูปแบบกลุ่มและกิจกรรมส่วนบุคคลและกองทุนเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

4.3.2 โครงสร้างของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่าง ๆ จะประกอบด้วย ตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ มีจำนวน 5 ระดับดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับประเทศ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับเขต คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ และคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกันสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ

4.3.3 บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ

1) กระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

2) เป็นแกนนำกำหนดแผนงานโครงการของกลุ่ม ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก

3) เป็นผู้แทนของกลุ่มในการนำเสนอปัญหาความต้องการของสมาชิก และประสานกับภาครัฐหรือเอกชน ให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มตลอดจนส่งเสริมด้านการตลาด

4.3.4 บทบาทหน้าที่ของประธาน

1) กำหนดเรื่องที่จะเข้าประชุมกำหนดแผนการประชุมที่จะนำเข้าประชุมเพื่อให้ได้มติ นโยบาย แผนการ วิธีการและขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

2) ควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงานในแต่ละเรื่องตามที่ประชุมได้ลงมติรับรองให้ดำเนินการได้

3) เป็นผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่ตนเป็นประธานอยู่ ในการติดต่อประสานงานหรือปฏิบัติงานอื่นใดกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่าง ๆ กับหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือบุคคลภายนอก ในเรื่องซึ่งที่ประชุมลงมติรับรองแล้ว และมอบหมายให้ดำเนินการ

4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่จำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอมติที่ประชุมได้ และหากไม่ดำเนินการดังกล่าว จะได้รับความเสียหายหรือเสียประโยชน์ต่อกลุ่ม เมื่อประธานดำเนินการดังกล่าวแล้ว ต้องรายงานการดำเนินการนั้นให้ที่ประชุมได้รับทราบในการประชุมครั้งต่อไป

4.3.5 บทบาทหน้าที่ของรองประธาน

1) ติดต่อประสานงานและร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

4.3.6 หน้าที่ของเลขานุการ

1) ดำเนินการติดต่อและบันทึกเรื่องราว รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ

2) รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ให้ประธานกรรมการเพื่อพิจารณาหรือสั่งการให้นำเข้าที่ประชุม

3) จัดรายงานการประชุม เสนอรายงานการประชุมให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบทุกครั้ง

4) ออกหนังสือเชิญประชุม ประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ประชุม

5) ปฏิบัติงานอื่นใดที่ประธาน หรือที่ประชุมมอบหมาย

4.3.7 บทบาทหน้าที่ของทรัพย์สิน

1) จัดทำทะเบียนต่าง ๆ หลักฐานการรับ การจ่ายของคณะกรรมการ หรือของผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2) ดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของ
คณะกรรมการ

3) รับผิดชอบการเก็บรักษา และการจ่ายเงินในการดำเนินการของ
คณะกรรมการ

4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

4.3.8 บทบาทหน้าที่ของประชาสัมพันธ์

1) ดำเนินการติดต่อประสานงานและออกข่าวสารหรือแจ้งเรื่องราว
ต่าง ๆ ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติไว้แล้ว ให้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หรือผู้เกี่ยวข้องได้
รับทราบ

2) ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะกรรมการ
หรือสมาชิกด้วยกัน หรือกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน

3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

4.3.9 บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

1) เข้าร่วมประชุมกลุ่มและแสดงความคิดเห็น

2) ร่วมรู้ปัญหา รู้แผน/กิจกรรม เข้าประชุม รับความรู้ ร่วมรับผิดชอบ
ร่วมแก้ปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ

3) เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสมาชิกและคณะกรรมการ กฎระเบียบของ
กลุ่ม ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม

4) สมาชิกมีการพัฒนาตนเอง ใฝ่หาความรู้และถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น

5) กระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิด
ประโยชน์แก่สังคมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

6) ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่าง
ต่อเนื่องหรือขยายกิจกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

7) แนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าความสำคัญของ
การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

8) ปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของกลุ่ม และให้ความร่วมมือกับ
ราชการในโอกาสอันสมควร

9) ไม่กระทำเรื่องที่เสื่อมเสียแก่กลุ่มและสมาชิก

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประกอบด้วย คณะกรรมการ
สมาชิก กติกา กิจกรรมและกองทุนกลุ่ม โดยโครงสร้างของคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน

รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และประชาสัมพันธ์ โดยการเลือกตั้งจากสมาชิกกลุ่ม ทั้งในระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศ ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารกลุ่มและองค์กรให้ดำเนินไปตาม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ส่วนสมาชิกมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ให้การสนับสนุนและร่วมพัฒนาการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และปฏิบัติตามมติและกฎระเบียบ ของกลุ่ม

จากการทบทวนวรรณกรรมแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถนำมา กำหนดตัวแปรในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน จังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็นข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ ตำแหน่งใน กลุ่ม ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และความสามารถด้านเคหกิจเกษตร

5. การดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็น ข้อมูลทั่วไปจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัด ฉะเชิงเทราและ โครงการที่เกี่ยวข้องกับงานเคหกิจเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็น การวิเคราะห์และการอภิปรายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปจังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา ตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงของประเทศ มีพื้นที่ 5,351 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 75 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ มีประชากรรวม 485,149 คน ประชากรร้อยละ 40.70 จบชั้นประถมศึกษา ส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2558, น.1) มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน จำนวน 64,237 ครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกพืชรวม 1,966,583 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ฉะเชิงเทรา ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา มะม่วง และมะพร้าว เป็นต้น (สำนักงานเกษตร จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2558)

5.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา (2558) รายงานว่า ในปี 2558 จังหวัด ฉะเชิงเทรามีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน 11 อำเภอ จำนวน 71 กลุ่ม ซึ่งมีจำนวนลดลงจากปี 2557 โดย ในปี 2557 มีจำนวน 108 กลุ่ม ในจำนวน 71 กลุ่ม ประกอบด้วย อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จำนวน 9 กลุ่ม อำเภอบางคล้า จำนวน 7 กลุ่ม อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จำนวน 7 กลุ่ม อำเภอบางปะกง 7 กลุ่ม อำเภอบ้านโพธิ์ จำนวน 5 กลุ่ม อำเภอพนมสารคาม จำนวน 5 กลุ่ม อำเภอสนามชัยเขต จำนวน

7 กลุ่ม อำเภอแปลงยาว จำนวน 6 กลุ่ม อำเภอราชสาส์น จำนวน 3 กลุ่ม อำเภอท่าตะเกียบ จำนวน 8 กลุ่ม และอำเภอคลองเขื่อน จำนวน 7 กลุ่ม มีสมาชิกรวมจำนวน 1,467 คน ผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีกลุ่มที่อยู่ในระดับดี จำนวน 12 กลุ่ม ระดับปานกลาง จำนวน 23 กลุ่มและระดับปรับปรุง จำนวน 36 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การประเมินการดำเนินงาน 6 ด้าน ดังนี้

5.2.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง ความสามารถขององค์กรเกษตรกรในการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย ทิศทางของกลุ่ม มีแผนงานโครงการ มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ มีการขับเคลื่อนได้จริงมีการประสานงาน การสื่อสารภายในกลุ่มและมีการควบคุมประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มอย่างต่อเนื่องและสมาชิกมีส่วนร่วม

5.2.2 การบริหารทุนและทรัพยากร หมายถึง ความสามารถขององค์กรเกษตรกรในการจัดหา สรรอง และจัดสรร ทุนและทรัพยากร ได้เพียงพอกับแผนงาน โครงการกิจกรรมขององค์กรรวมทั้งมีกลไกในการควบคุมให้เกิดประสิทธิภาพ และความโปร่งใส

5.2.3 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการจัดการกระบวนการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการเกี่ยวกับการเกษตร

5.2.4 การพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร หมายถึง ความสามารถของกลุ่มในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของสมาชิก การสร้างองค์ความรู้ขององค์กรเกษตรกรจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญากับเทคโนโลยีใหม่และมีความสามารถในการประสานเชื่อมโยงกับกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายอื่น ๆ

5.2.5 ผลประโยชน์ต่อสมาชิก หมายถึง ความสามารถขององค์กรเกษตรกรในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกได้ทั่วถึงเป็นธรรม ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าว ได้แก่ ความรู้ ความสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ได้กับกิจกรรม และผลประโยชน์ที่เป็นเงินและทรัพย์สินจากการทำกิจกรรมร่วมกัน

5.2.6 การให้ความสำคัญกับชุมชน หมายถึง ความสามารถขององค์กรเกษตรกรในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์และจัดสวัสดิการแก่ครอบครัวสมาชิกและชุมชน

สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา ดำเนินการส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามระดับการพัฒนาของกลุ่มของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยเริ่มจากการศึกษาชุมชน ทำความเข้าใจเกษตรกรเป้าหมายและสภาพชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเตรียมกลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่กระตุ้นให้แม่บ้านเกษตรกรมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการรวมกลุ่ม จึงเริ่มส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มแบบมีส่วนร่วมจึงเริ่มการฝึกปฏิบัติและทำกิจกรรมของกลุ่ม โดย

การเสริมสร้างผู้นำกลุ่มมีการอบรมผู้นำกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มมี 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมที่สมาชิกกระทำร่วมกันและกิจกรรมที่สมาชิกแยกกันทำ แต่มีการรวมกลุ่มในเรื่องการจัดการบางอย่างข้อตกลงบางอย่าง เช่น กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มแปรรูป เป็นต้น หลังจากมีการรวมกลุ่มแล้วจึงเริ่มขยายกิจกรรมของกลุ่ม โดยการเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ให้มีการขยายตัวถึงลง มากยิ่งขึ้น และการแตกตัวของกิจกรรมนั้น ไปเป็นกิจกรรมอื่น และดำเนินการสร้างเครือข่ายของกลุ่มโดยการสนับสนุนให้กลุ่มสร้างเครือข่ายกับกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เพื่อเสริมพลังของเกษตรกรในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร โดยมุ่งสู่การเป็นองค์กรของเกษตรกรที่มีการพึ่งพาตนเอง และการพัฒนาที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา ยังได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการเผยแพร่เกียรติคุณและผลงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ปรากฏต่อสาธารณชน โดยกลุ่มที่มีสิทธิ์เข้ารับการคัดเลือกต้องเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเพื่อรับการส่งเสริมและสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี มีผลการดำเนินงานย้อนหลังตรวจสอบได้อย่างน้อย 3 ปี และสถาบันเกษตรกรที่ได้รับพระราชทานโล่รางวัลดีเด่นแห่งชาติมาแล้ว ไม่สามารถส่งเข้ารับการคัดเลือกอีกภายใน 5 ปี ในส่วนหลักเกณฑ์การคัดเลือก ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม 10 คะแนน ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มองค์กร 35 คะแนน บทบาทและการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อสถาบัน 25 คะแนน ความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจของสถาบัน 15 คะแนน และการทำงานกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 15 คะแนน รวม 100 คะแนน

5.3 โครงการที่เกี่ยวข้องกับงานเคหกิจเกษตร

สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา (2559) ระบุถึง หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กิจกรรมและวิธีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานเคหกิจเกษตร ประจำปีงบประมาณ 2559 ดังนี้

5.3.1 โครงการส่งเสริมเคหกิจเกษตรเพื่อความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชน

1) หลักการและเหตุผล

ความมั่นคงด้านอาหารได้กลายเป็นปัญหาใหม่ที่หลายประเทศกำลังเผชิญโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา องค์กรอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ระบุว่าความมั่นคงทางด้านอาหารครอบคลุมถึงการที่ประชาชนมีปริมาณอาหารเพื่อการบริโภคที่เพียงพอ มีความหลากหลายของประเภทอาหารที่ได้รับในคุณภาพที่เหมาะสม จากสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางด้านอาหารและความปลอดภัย ทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาภาวะทุพ

โภชนาการและโภชนาการเกินและในอนาคตมีแนวโน้มมากยิ่งขึ้น ความมั่นคงด้านอาหารเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมด้านการเกษตรตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภค ในการผลิตจะพิจารณาเพียงว่าต้องผลิตอาหารเท่าไร จึงจะมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการบริโภคนั้นไม่ได้ หากแต่ต้องคำนึงถึงด้วยว่า อาหารที่ผลิตได้นั้นต้องมีคุณภาพ มีคุณค่าทางสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างสมดุลและต้องเป็นอาหารที่ปลอดภัย การมีสุขภาพที่ดีได้ ต้องอาศัยระบบการผลิตอาหารที่ปลอดภัยหรือระบบอาหารที่ยั่งยืน การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร จะต้องดำเนินการหลายกิจกรรม เช่น การผลิต การปรุงประกอบอาหาร ถนอมอาหาร การจัดเลี้ยง การจัดหา สรรองอาหารในภาวะปกติและยามวิกฤต การใช้ประโยชน์จากแหล่งอาหารและการจัดทำบ้านเกษตรสมบูรณ์เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความมั่นคงด้านอาหาร การจัดทำโครงการเสริมสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหารในครัวเรือนชุมชน จะทำให้สามารถผลิตอาหารในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมและปลอดภัย อันจะส่งผลให้ครัวเรือนเกษตรกรและชุมชนมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอครบถ้วนตามหลักโภชนาการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกสถานการณ์

2) วัตถุประสงค์

- (1) เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชนของเจ้าหน้าที่
- (2) ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะของเกษตรกร
- (3) สร้างแหล่งอาหารที่มีคุณภาพให้เพียงพอความต้องการของครอบครัวและชุมชน
- (4) สมาชิกในครัวเรือนและชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากอาหารในการบริโภคทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างเหมาะสม

3) เป้าหมายและสถานที่ดำเนินการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1 กลุ่ม จำนวน 20 ราย

4) กิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน

คัดเลือกจุดดำเนินการ โดยดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหารเพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชน โดยจัดทำเวทีชุมชน วิเคราะห์พื้นที่ เพื่อค้นหาปัญหาความต้องการ จัดทำแผนความต้องการพัฒนา อบรมถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนและชุมชน

6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

6.1 ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

วีระวิทย์ ปรดิวิณี (2556, น.78) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อายุเฉลี่ย 55.52 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรส อยู่ใน ภูมิภาคเดิมตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.72 คน ระยะเวลาการเป็น สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 13.17 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้นำท้องถิ่น ส่วน สุขชัย ไชยอด (2555, น.86) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอ เมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่แล้วมีอายุเฉลี่ย 44.58 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้รับ การศึกษา ความถี่ในการติดต่อเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรเฉลี่ย 1.38 ครั้ง ระยะเวลาการเป็นสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในช่วงเฉลี่ย 8.43 ปี ประสพการณ์การฝึกอบรมด้านการเกษตรเฉลี่ย 3.13 ครั้งต่อปี การรับข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่ สกาวรัตน์ เมืองงาม (2554, น.98) ได้ศึกษา การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 45.12 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกใน ครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน มีระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 7.65 ปี ส่วน ใหญ่มีตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม และเป็นลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 75.50 นอกจากนี้สมชาย สีโต (2552, น.59) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสอง มีอายุเฉลี่ย 40 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา และมีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มสตรี และไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางสังคม อรุณี เสือเหลือง (2550, น.68) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ ในช่วง 41-50 ปี อายุเฉลี่ย 50.36 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ป.4, ป.6) ตั้ง รกรากอยู่ในอำเภอนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีสถานภาพสมรส อายุการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 12.02 ปี ส่วน

ใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิก มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.56 คน และอิสริยา มีสิงห์ (2546, น. 115) ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีสภาพพื้นฐานบางประการแตกต่างกัน มีความต้องการความรู้ด้านเทคนิค เกษตร ความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมและความต้องการได้รับการบริการและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่แตกต่างกัน

6.2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

วิระวิทย์ พลวินิธิ (2556, น.78) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวน อาชีพรอง คือ ค้าขาย รายได้ของครอบครัวในภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 159,380.95 บาทและรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 177,285.71 บาท ค่าใช้จ่ายของครอบครัวในรอบปีที่ผ่านมา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายลงทุนประกอบอาชีพ รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภค ผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจ่ายเป็นเงินปันผล รองลงมาคืออบรมรับความรู้ การศึกษาดูงานจากกิจกรรม ส่วน ศุภชัย ใจยอด (2555, น.86) พบว่า รายได้ครัวเรือน ส่วนใหญ่ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 5,096.68 บาท/เดือน มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 3,989.33 บาท/เดือน มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 2,480.48 บาท/เดือน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนมากมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 3.83 ไร่ ส่วนใหญ่แล้วเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ และส่วนใหญ่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.12 คน แรงงานชายเฉลี่ย 1.24 คนต่อครัวเรือน แรงงานหญิง 1.18 คนต่อครัวเรือน นอกจากนี้ อรุณี เสือเหลือง (2550, น.68) พบว่า แหล่งเงินทุนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใช้เงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน อาชีพหลักของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคือ อาชีพทำนาและค้าขาย ส่วนอาชีพรอง ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย ส่วนใหญ่มีพื้นที่การเกษตร 1-10 ไร่ เฉลี่ย 11.93 ไร่ รายได้ภาคการเกษตร เฉลี่ย 82,121.81 บาท มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 70,228.00 บาท และ สกาวรัตน์ เมืองงาม (2554, น.98-99) พบว่า มีการประกอบอาชีพของครัวเรือน ส่วนใหญ่ทำนา ไร่ยอละ 96.00 มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.89 คน ส่วนใหญ่มีรายได้รวมในภาคเกษตรของครัวเรือนโดยเฉลี่ย 140,171.00 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 82,360.84 บาท

6.3 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตร

อรุณี เสือเหลือง (2550, น.73-74) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก มีทัศนคติเห็นด้วยอย่างมากต่อลักษณะงานส่งเสริมเคหกิจเกษตรในด้านการจัดการบ้านเรือน ด้านการถนอมอาหารและโภชนาการ ด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และด้านการพัฒนาปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ และระดับเห็นด้วยในด้านหัตถกรรมและศิลปประดิษฐ์ นอกจากนี้สมาชิกยังมีทัศนคติเห็นด้วยต่อลักษณะของนักส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรส่วน

พิทยา ติวา (2547, น.70) ได้ศึกษาการนำความรู้ด้านเคหกิจเกษตรไปใช้ของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการนำความรู้ด้านการแปรรูปและการถนอมอาหารไปใช้เพิ่มรายได้ในระดับมาก ด้าน ปารีชาติ ศรีวิวัฒน์ (2554, น.10) พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร มีความเห็นด้วยในระดับมากที่ให้มีงานด้านเคหกิจเกษตรทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างรายได้ในระดับครัวเรือนเกษตรกรในชุมชน การสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของครอบครัวเกษตรกรและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัวเกษตรกร ขณะที่ กรมส่งเสริมการเกษตร (2554, น.36-37) พบว่า ผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรมีความคิดเห็นในเชิงเห็นด้วยต่อบทบาทของผู้รับผิดชอบในอนาคตในภาพรวมและในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหาร ส่งเสริมการจัดการครัวเรือนเกษตรกรและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานส่งเสริมความมั่นคงด้านรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรและชุมชนบริหารจัดการงานเคหกิจเกษตร จะเห็นว่าผู้ให้ข้อมูล มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้รับผิดชอบมากที่สุด คือ ด้านที่ 3 ทั้งในปัจจุบันและ ในอนาคต ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้และการส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มรายได้และกิจกรรมลดรายจ่ายในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นในเชิงเห็นด้วยมากที่สุด ในด้านการส่งเสริมความมั่นคงด้านรายได้ในครัวเรือนเกษตรกรและชุมชนและ วิระวิทย์ ปถวินิธิ (2556, น.4) พบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เนื่องจากต้องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ ต้องการมีเพื่อนและเครือข่ายการตลาด ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ต้องการความรู้และเทคโนโลยีแผนใหม่ ต้องการมีอาชีพเสริม ค่าตอบแทน และรายได้เสริม

6.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554, น.36-37) พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบมาก ได้แก่ ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับงานเคหกิจเกษตรสถาบันเกษตรกร นโยบายระดับกรมไม่ชัดเจน ไม่ต่อเนื่อง งบประมาณในการดำเนินการน้อย ในด้านเจ้าหน้าที่ ปัญหาอุปสรรคที่พบมากคือเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรรับผิดชอบตำบลทำให้การทำงานเน้นงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นงานนโยบายทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เพราะต้องทำงานที่ตนเองไม่ถนัด ขาดเจ้าหน้าที่ที่จบเคหกิจเกษตรในบางอำเภอ ด้านเกษตรกรเป้าหมาย เป็นปัญหาอุปสรรคไม่มากนัก ประเด็นปัญหาที่พบ คือ เกษตรกรมีรายได้หลักมากจึงไม่สนใจอาชีพเสริม กลุ่มไม่เข้มแข็ง เป็นธุรกิจของประธานคนเดียว กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน เกษตรกรสับสน กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ส่วน ปารีชาติ ศรีวิวัฒน์ (2554, น.58-59) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานเคหกิจเกษตร ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ส่วนใหญ่ระบุว่า นโยบายทิศทางการทำงานไม่ชัดเจน ไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ขาดขวัญและกำลังใจ ขาดการ

พัฒนาผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรรุ่นใหม่ ๆ ที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์ ผู้บังคับบัญชาไม่ให้ความสำคัญ ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรมีภาระหน้าที่มากเกินไป โครงการส่งเสริมเคหกิจเกษตรไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์และผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรสูงอายุส่งผลถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ส่วน สกาวรัตน์ เมืองงาม (2554, น.105-106) พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์มีปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มบ้านเกษตรกร ในด้านรัฐมีนโยบายไม่แน่นอนในการส่งเสริมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ สมาชิกไม่เข้าใจในบทบาทและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม คณะกรรมการขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานกลุ่ม ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถและการจัดการที่ดี สมาชิกขาดความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกของการเป็นสมาชิกกลุ่ม และผลิตภัณฑ์ขายไม่ได้ราคา ไม่มีคุณภาพ

6.5 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

อิสริยา มีสิงห์ (2546, น.112) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรอยู่ในระดับมาก ในด้านอาหารและโภชนาการ คือ การนำผลผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประกอบอาหารและการประกอบอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิตจากพืช คือ การถนอมอาหารประเภทตากแห้ง ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิตจากสัตว์ คือ การถนอมอาหารประเภทตากแห้งและหมักดอง ด้านการจัดการบ้านเรือน คือ การจัดการบ้านเรือนให้ปลอดภัยและน่าอยู่และการนำวัสดุในท้องถิ่นมาดัดแปลงตกแต่งบ้านด้านหัตถกรรมและศิลปะประดิษฐ์ คือ การทำศิลปะประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น ส่วนความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการด้านเทคนิควิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก ในเรื่องวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล คือ การเยี่ยมเยียนพบปะสนทนากับสมาชิกที่บ้านและการใช้โทรศัพท์ วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม คือ การฝึกอบรม การจัดทำศนศึกษาการสาธิต การจัดประชุมและการจัดประกวด วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน คือ รายการโทรทัศน์และการจัดนิทรรศการ ส่วน ทองใบ อินวิเชียร (2547, น.46) ได้ศึกษาความต้องการพัฒนางานด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มในระดับมาก ได้แก่ การจัดทำศนศึกษา การฝึกอบรม การจัดประชุม การสาธิตการจัดประกวดแข่งขันและการอภิปรายกลุ่ม นอกจากนี้ อัมพร เกรียงศรี (2553, น.8) ได้ศึกษาการดำเนินงานและความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการส่งเสริมการทอผ้า อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากในด้านการตลาด การผลิต การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ส่วนความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 คือ ด้านวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม และด้านวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน ส่วนด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคลอยู่ในระดับปานกลางและจริพร บุตรสระเกษ (2556, น.6) ได้ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอนาดัง จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการด้านการพัฒนาความรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอื่นที่ประสบความสำเร็จ พัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี และประเด็นการอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านพัฒนาความรู้ในการแปรรูปและถนอมอาหารจากผลผลิตทางการเกษตร

6.6 แนวทางการส่งเสริมด้านด้านเคหกิจเกษตร

ปาริชาติ ศรีวิวัฒน์ (2554, น.67-70) ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานเคหกิจเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร โดยควรปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ด้านการกำหนดนโยบายการบริหารงานด้านเคหกิจเกษตรให้ชัดเจนและต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเคหกิจเกษตรและด้านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานเคหกิจเกษตรเชิงรุก

กรมส่งเสริมการเกษตร (2554, น.36-37) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหาร ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรอำเภอละ 1 คน ให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งด้านนโยบาย โครงสร้างงบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร ด้านเจ้าหน้าที่ ควรมีการสร้างทีมงาน รูปแบบการทำงาน และสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อรองรับในอนาคต ด้านเกษตรกรเป้าหมาย ควรยกระดับความเข้มแข็งขององค์กรเกษตรกร สร้างกลุ่ม/เครือข่ายให้เข้มแข็ง กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้ชัดเจน และให้ความสำคัญกับสภาแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตร ความสามารถด้านเคหกิจเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา

2. ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตร ประกอบด้วย ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

3. ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ประกอบด้วย ความรู้ด้านเคหกิจเกษตร ช่องทางการส่งเสริมและวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดละเซิงเทรา ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method design) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดละเซิงเทรา ปี 2558 จำนวน 71 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 1,467 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดละเซิงเทรา, 2558)

1.1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอทุกอำเภอ จำนวน 11 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 11 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดละเซิงเทรา ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 71 กลุ่ม โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (1973) อ้างใน จินดา ขลิบทอง (2556, น.1-9) ในระดับความเชื่อมั่นของข้อมูลร้อยละ 95 ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 61 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 85.91 ของจำนวนประชากรที่ศึกษา ตามสูตรคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{71}{1 + (71(0.05)^2)}$$

$$n = 60.29$$

$$\text{กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n)} = 61 \quad \text{กลุ่ม}$$

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 61 กลุ่ม ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับสลากกลุ่ม และวิธีการเจาะจง (Purposive random sampling) เฉพาะสมาชิกที่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกอย่างน้อย 3 ปี ตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นซึ่งต้องมึผลการดำเนินงานย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 1 คน และประธาน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 122 คน รายละเอียดตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนประชากร (กลุ่ม)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (กลุ่ม)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	เมืองฉะเชิงเทรา	9	9	18
2	บางคล้า	7	6	12
3	บางน้ำเปรี้ยว	7	5	10
4	บางปะกง	7	7	14
5	บ้านโพธิ์	5	5	10
6	พนมสารคาม	5	4	8
7	สนามชัยเขต	7	6	12
8	แปลงยาว	6	5	10
9	ราชสาส์น	3	2	4
10	ท่าตะเกียบ	8	7	14
11	คลองเขื่อน	7	5	10
	รวม	71	61	122

1.2.2 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ เจาะจงเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ จำนวน 11 อำเภอ ๆ ละ 1 คน รวม 11 คน ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ในประเด็นการดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ มีทั้งลักษณะคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด มีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์และการทดสอบแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์

1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

2) กำหนดกรอบเนื้อหาและข้อคำถาม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย

3) แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตร ความสามารถด้านเคหกิจเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ในภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร รายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา รายจ่ายในภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตรและรายจ่ายรวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา

ตอนที่ 2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ประกอบด้วยคำถาม 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ในแต่ละคำถามกำหนดเป็นคะแนนได้ 5 ระดับ คือ

ระดับคะแนน	1	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	ระดับน้อย
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	ระดับมาก
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. ปัญหาการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรเกษตร ประกอบด้วย คำถาม 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ปัญหาการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ในแต่ละคำถามกำหนดเป็นคะแนนได้ 5 ระดับ คือ

ระดับคะแนน	1	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	ระดับน้อย
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	ระดับมาก
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ประกอบด้วยคำถาม 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน โดยให้เสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านความรู้ ด้านช่องทางการส่งเสริม และด้านวิธีการส่งเสริม ประกอบด้วย คำถาม 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ในแต่ละคำถามกำหนดเป็นคะแนนได้ 5 ระดับ คือ

ระดับคะแนน	1	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
ระดับคะแนน	2	หมายถึง	ระดับน้อย
ระดับคะแนน	3	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระดับคะแนน	4	หมายถึง	ระดับมาก
ระดับคะแนน	5	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

4) นำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้คำแนะนำและทำการแก้ไข ปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์

2.1.2 การทดสอบเครื่องมือ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content validity)

โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัยมากที่สุด หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง จากนั้นผู้วิจัยได้ประมวลและทำการปรับปรุงแก้ไขเพื่อความ สมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

2.1.3 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) หลังจากแบบสัมภาษณ์ผ่านการ

ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว นำแบบสอบถามไป ทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 20 คน จากนั้นจึงนำผลที่ ได้มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ปรากฏว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความ เชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's alpha) ดังนี้

- 1) ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.912
- 2) ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ งานเคหกิจเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.849
- 3) ปัญหาการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.909
- 4) ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.922
- 5) ความต้องการช่องทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.930
- 6) ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา เท่ากับ 0.921

2.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มจากการ

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็นการดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนเมษายน – เดือนมิถุนายน 2559 เป็นระยะเวลา 3 เดือน และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอในการนัดหมาย ประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ จำนวน 122 คน

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอนัดรวมเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ จำนวน 11 คน ในวันที่ 29 มิถุนายน 2559 ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อจัดเวทีสนทนากลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติต่างๆ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.1.2 การวิเคราะห์ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าน้ำหนักเฉลี่ย (Weighted mean score) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.1.3 การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ใช้ สถิติ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าน้ำหนักเฉลี่ย (Weighted mean score) ข้อเสนอแนะใช้การพรรณนา

4.1.4 การวิเคราะห์ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าน้ำหนักเฉลี่ย (Weighted mean score) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็น กำหนดช่วง ดังนี้

	อันตรภาคชั้น	=	พิสัย		
			จำนวนชั้น		
			=	5 - 1	
				5	
			=	0.8	
ดังนั้น	ค่าน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด	
	ค่าน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย	
	ค่าน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง	
	ค่าน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	3.41 - 4.20	หมายถึง	มาก	
	ค่าน้ำหนักเฉลี่ยระหว่าง	4.21 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด	

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุปและตีความในรูปแบบการพรรณนา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเชิงปริมาณ

4.3 ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าที (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการจัดเวทีสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตารางตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอนที่ 2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 6 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรและความสามารถด้านเคหกิจเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

n = 122		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี	7	5.7
41 - 50 ปี	42	34.4
51 - 60 ปี	53	43.5
61 - 70 ปี	20	16.4
ค่าต่ำสุด = 36 ปี	ค่าเฉลี่ย = 53.02 ปี	
ค่าสูงสุด = 68 ปี	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 7.471	
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	73	59.8
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	16	13.1
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช.	29	23.8
อนุปริญญาหรือปวส.	3	2.5
ปริญญาตรีขึ้นไป	1	0.8
ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี	29	23.8
6 - 10 ปี	45	36.9
11 - 15 ปี	20	16.4
16 - 20 ปี	17	13.9
มากกว่าหรือเท่ากับ 21 ปี	11	9.0
ค่าต่ำสุด = 3 ปี	ค่าเฉลี่ย = 11.34 ปี	
ค่าสูงสุด = 30 ปี	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.487	

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้าน อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปรากฏผลดังนี้

อายุ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 43.5 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 34.4 อายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 5.7 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 36 ปี มีอายุสูงสุด 68 ปี และมีอายุเฉลี่ย 53.02 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 59.8 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 23.8 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 0.8 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 36.9 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกระหว่าง 6 – 10 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.8 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 9.0 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่าหรือเท่ากับ 21 ปี โดยมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกต่ำสุด 3 ปี มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกสูงสุด 30 ปี และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 11.34 ปี

ตารางที่ 4.2 แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรและความสามารถด้านเคหกิจเกษตร

n = 122		
ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร	122	100.0
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล	71	58.2
ผู้นำท้องถิ่น	34	27.9
เพื่อนบ้าน	54	44.3
การอบรม	50	41.0
อินเทอร์เน็ต	31	25.4
โทรทัศน์	20	16.4
วิทยุ	3	2.4
สิ่งพิมพ์	17	13.9

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความสามารถด้านเคหกิจเกษตร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่มีความสามารถด้านเคหกิจเกษตร	4	3.3
มีความสามารถด้านเคหกิจเกษตร	118	96.7
ด้านอาหารและโภชนาการ	33	27.0
ด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร	79	64.7
ด้านศิลปะประดิษฐ์	16	13.1
ด้านหัตถกรรม	21	17.2

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้าน แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรและความสามารถด้านเคหกิจเกษตร ปรากฏผล ดังนี้

แหล่งข้อมูลด้านเคหกิจเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกรายได้รับข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร รองลงมาร้อยละ 58.2 ได้รับข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 44.3 ได้รับข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรจากเพื่อนบ้านและจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 2.4 ได้รับข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรจากวิทยุ

ความสามารถด้านเคหกิจเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 96.7 มีความสามารถด้านเคหกิจเกษตร มีเพียงร้อยละ 3.3 ที่ไม่มีความสามารถด้านเคหกิจเกษตร และเมื่อพิจารณาจากประเภทของความสามารถ พบว่า ร้อยละ 64.7 มีความสามารถด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร รองลงมาร้อยละ 27.0 มีความสามารถด้านอาหารและโภชนาการ ร้อยละ 17.2 มีความสามารถด้านหัตถกรรมและร้อยละ 13.1 มีความสามารถด้านศิลปะประดิษฐ์

1.2 ข้อมูลทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ข้อมูลทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น อาชีพหลัก อาชีพรองและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น อาชีพหลัก อาชีพรอง และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

n = 122		
ข้อมูลทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่เป็น	39	32.0
เป็น	83	68.0
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	33	27.0
กลุ่มลูกค้า ธกส.	36	29.5
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	16	13.1
วิสาหกิจชุมชน	41	33.6
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	24	19.7
อาชีพหลัก		
ทำนา	55	45.1
ทำสวน	25	20.5
ทำไร่	2	1.6
ประมง	28	23.0
ค้าขาย	11	9.0
รับจ้างทั่วไป	1	0.8

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

		n = 122	
ข้อมูลทางสังคม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
	ทำนา	4	3.3
	ทำสวน	33	27.0
	ทำไร่	18	14.8
	ประมง	17	13.9
	ค้าขาย	34	27.9
	อื่นๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป	36	29.8
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน			
	1 - 2 คน	11	9.0
	3 - 4 คน	66	54.1
	5 - 6 คน	35	28.7
	มากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน	10	8.2
ค่าต่ำสุด = 2 คน	ค่าเฉลี่ย = 4.19 คน		
ค่าสูงสุด = 8 คน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.410		

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้าน การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น อาชีพหลัก อาชีพรองและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปรากฏผล ดังนี้

การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 68.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น มีเพียงร้อยละ 32.0 ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น และเมื่อพิจารณาจากประเภทของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ร้อยละ 33.6 เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน รองลงมาร้อยละ 29.5 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ชกส. และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 13.1 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

อาชีพหลัก พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 45.1 ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก รองลงมาร้อยละ 23.0 ประกอบอาชีพประมง ร้อยละ 20.5 ประกอบอาชีพทำสวน ร้อยละ 9.0 ประกอบอาชีพอาชีพค้าขาย ร้อยละ 1.6 ประกอบอาชีพทำไร่ และร้อยละ 0.8 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

อาชีพรอง พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 29.8 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป เป็นอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 27.9 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 27.0 ประกอบอาชีพทำสวน ร้อยละ 14.8 ประกอบอาชีพทำไร่ ร้อยละ 13.9 ประกอบอาชีพประมง และ ร้อยละ 3.3 ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพรอง

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 54.1 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 28.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 8.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 7 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 8 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน

1.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา วิเคราะห์ด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตรและรายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา

n = 122		
ข้อมูลทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร		
ไม่มี	6	5.0
มี	116	95.0
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่	26	22.5
6 - 10 ไร่	39	33.6
11 - 15 ไร่	16	13.8
16 - 20 ไร่	12	10.3
มากกว่าหรือเท่ากับ 21 ไร่	23	19.8
ค่าต่ำสุด = 2 ไร่	ค่าเฉลี่ย = 15.94 ไร่	
ค่าสูงสุด = 100 ไร่	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 15.814	

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

		n = 122	
ข้อมูลทางเศรษฐกิจ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนแรงงานในครัวเรือน			
1 คน		16	13.1
2 คน		46	37.7
3 คน		33	27.0
4 คน		21	17.2
มากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน		6	5.0
ค่าต่ำสุด = 1 คน	ค่าเฉลี่ย = 2.66 คน		
ค่าสูงสุด = 6 คน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.134		
รายได้ภาคการเกษตร			
ไม่มี		7	5.7
มี		115	94.3
	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	27	23.5
	50,001 – 100,000 บาท	29	25.2
	100,001 - 150,000 บาท	35	27.4
	มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท	24	20.9
ค่าต่ำสุด = 10,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 124,130.43 บาท		
ค่าสูงสุด = 380,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 84,419.018		
รายได้นอกภาคการเกษตร			
ไม่มี		10	8.2
มี		112	91.8
	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	62	55.4
	50,001 - 100,000 บาท	33	29.4
	100,001 - 150,000 บาท	11	9.8
	มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท	6	5.4
ค่าต่ำสุด = 3,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 63,169.64 บาท		
ค่าสูงสุด = 300,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 56,851.932		

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n = 122		
ข้อมูลทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้รวมของครัวเรือน		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาท	31	25.4
100,001 - 200,000 บาท	51	41.8
200,001 - 300,000 บาท	30	24.6
มากกว่าหรือเท่ากับ 300,001	10	8.2
ค่าต่ำสุด = 30,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 175,000.00 บาท	
ค่าสูงสุด = 530,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 95,928.778	

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้าน จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตรและรายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา ปรากฏผล ดังนี้

จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 95.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร มีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 5.0 ที่ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรและเมื่อพิจารณาจากช่วงจำนวนพื้นที่ทำการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 33.6 มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 6 - 15 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 22.5 มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ไร่ และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 10.3 มีพื้นที่ทำการเกษตร 16 - 20 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุด 2 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุด 100 ไร่ และมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.94 ไร่

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 37.7 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 27.0 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3 คน และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 5.0 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงสุด 6 คน และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน

รายได้ภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 91.8 มีรายได้ภาคการเกษตร มีเพียงร้อยละ 8.2 ที่ไม่มีรายได้ภาคการเกษตร และเมื่อพิจารณาจากช่วงรายได้ภาคการเกษตร พบว่า ร้อยละ 27.4 มีรายได้ภาคการเกษตรระหว่าง 100,001 - 150,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 25.2 มีรายได้ภาคการเกษตรระหว่าง 50,001 - 100,000 บาทต่อปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 20.9 มีรายได้ภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาทต่อปี โดยมีรายได้ภาค

การเกษตรต่ำสุด 10,000 บาทต่อปี สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสูงสุด 380,000 บาทต่อปี และมีรายได้ออกภาคการเกษตรเฉลี่ย 124,130.43 บาทต่อปี

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 91.8 ที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร มีเพียงร้อยละ 8.2 ที่ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร และเมื่อพิจารณาจากรายได้นอกภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 55.4 มีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 29.4 มีรายได้นอกภาคการเกษตรระหว่าง 50,001 - 100,000 บาทต่อปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 5.4 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาทต่อปี โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 3,000 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรสูงสุด 300,000 บาทต่อปีและมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 63,169.64 บาทต่อปี

รายได้รวมของครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 41.8 มีรายได้รวมของครัวเรือนระหว่าง 100,001 – 200,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 25.4 มีรายได้รวมของครัวเรือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 100,000 บาทต่อปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 8.2 มีรายได้รวมของครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 300,001 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมของครัวเรือนต่ำสุด 30,000 บาทต่อปี มีรายได้รวมของครัวเรือนสูงสุด 530,000 บาทต่อปี และมีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 175,000.00 บาทต่อปี

ตารางที่ 4.5 รายจ่ายภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตรและรายจ่ายรวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา

n = 122		
ข้อมูลทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายภาคการเกษตร		
ไม่มี	7	5.7
มี	115	94.3
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	59	51.3
50,001 - 100,000 บาท	35	30.5
100,001 - 150,000 บาท	9	7.8
มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท	12	10.4
ค่าต่ำสุด = 5,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 71,700.00 บาท	
ค่าสูงสุด = 300,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 59,720.173	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 122

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายจ่ายนอกภาคการเกษตร		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	42	34.4
50,001 - 100,000 บาท	57	46.7
100,001 - 150,000 บาท	11	9.0
มากกว่าหรือเท่ากับ 150,001 บาท	12	9.8
ค่าต่ำสุด = 15,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 70,418.00 บาท	
ค่าสูงสุด = 420,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 54,813.258	
รายจ่ายรวมของครัวเรือนต่อปี		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาท	13	10.7
50,001 - 100,000 บาท	27	22.1
100,001 - 150,000 บาท	40	32.8
150,001 - 200,000 บาท	20	16.4
200,001 - 250,000 บาท	7	5.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 250,001 บาท	15	12.3
ค่าต่ำสุด = 29,000 บาท	ค่าเฉลี่ย = 147,045.08 บาท	
ค่าสูงสุด = 500,000 บาท	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 91,680.815	

จากตารางที่ 4.5 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้าน รายจ่ายภาคการเกษตร รายจ่ายนอกภาคการเกษตรและรายจ่ายรวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา ปรากฏผล ดังนี้

รายจ่ายภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 94.3 มีรายจ่ายภาคการเกษตร มีเพียงร้อยละ 5.7 ที่ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตรและเมื่อพิจารณาจากช่วงรายจ่ายภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 51.3 มีรายจ่ายภาคการเกษตรต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 30.5 มีรายจ่ายภาคการเกษตรระหว่าง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 7.8 มีรายจ่ายภาคการเกษตรระหว่าง 100,001 – 150,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายภาคการเกษตรต่ำสุด 5,000 บาทต่อปี มีรายจ่ายภาคการเกษตรสูงสุด 300,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายภาคการเกษตรเฉลี่ย 71,700.00 บาทต่อปี

รายจ่ายนอกภาคการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายจ่ายภาคการเกษตรทุกราย โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.7 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรระหว่าง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 34.4 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี และจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 9.0 มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรระหว่าง 100,001 – 150,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 15,000 บาทต่อปี มีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรสูงสุด 420,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 70,418.00 บาทต่อปี

รายจ่ายรวมของครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 32.8 มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนระหว่าง 100,001 – 150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 22.1 มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนระหว่าง 50,001 – 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 16.4 มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนระหว่าง 150,001 – 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 12.3 มีรายจ่ายรวมมากกว่าหรือเท่ากับ 250,001 บาทต่อปี ร้อยละ 10.7 มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี และร้อยละ 5.7 มีรายจ่ายรวมของครัวเรือนระหว่าง 200,001 – 250,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายรวมต่ำสุด 29,000 บาท สูงสุด 500,000 บาทต่อปี และมีรายจ่ายรวมเฉลี่ย 147,045.08 บาทต่อปี

ตอนที่ 2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

2.1 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน

การศึกษาประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ ประโยชน์ของการส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ประโยชน์ของการส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและประโยชน์ของการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน

n = 122

ประเด็นประโยชน์	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ						4.14	มาก
1.1 การผลิตอาหารเพื่อ บริโภคในครัวเรือน	38 (31.2)	58 (47.5)	24 (19.7)	2 (1.6)	0 (0)	4.08	มาก
1.2 การบริโภคอาหาร ตามหลักโภชนาการ	41 (33.6)	55 (45.1)	24 (19.7)	2 (1.6)	0 (0)	4.11	มาก
1.3 การแปรรูปและ ถนอมอาหาร	47 (38.5)	56 (45.9)	19 (15.6)	0 (0)	0 (0)	4.23	มากที่สุด
2. การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม						3.70	มาก
2.1 การจัดสุขอนามัย ในบ้าน	25 (20.5)	60 (49.2)	26 (21.3)	9 (7.4)	2 (1.6)	3.80	มาก
2.2 การปรับปรุงสภาพแวดล้อม ในการทำงาน	22 (18.0)	52 (42.6)	35 (28.7)	13 (10.7)	0 (0)	3.68	มาก
2.3 การปรับปรุงท่าทาง การทำงาน	16 (13.2)	57 (46.7)	35 (28.7)	12 (9.8)	2 (1.6)	3.60	มาก
2.4 การบริหารร่างกาย	18 (14.8)	56 (45.9)	36 (29.5)	10 (8.2)	2 (1.6)	3.64	มาก
2.5 การจัดการ สิ่งแวดล้อม	22 (18.0)	59 (48.4)	35 (28.7)	4 (3.3)	2 (1.6)	3.78	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n = 122

ประเด็นประโยชน์	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
3. การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน						4.24	มากที่สุด
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	42 (34.4)	54 (44.3)	21 (17.2)	5 (4.1)	0 (0)	4.09	มาก
3.2 การลดรายจ่ายในครัวเรือน	48 (39.3)	53 (43.5)	20 (16.4)	1 (0.8)	0 (0)	4.21	มากที่สุด
3.3 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน	65 (53.3)	44 (36.1)	12 (9.8)	1 (0.8)	0 (0)	4.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม						3.97	มาก

จากตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความคิดเห็นว่างานเคหกิจเกษตรมีประโยชน์ต่อครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาแต่ละประเด็นปรากฏผล ดังนี้

การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ พบว่า การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการมีประโยชน์ต่อครัวเรือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การส่งเสริมการแปรรูปและถนอมอาหารมีประโยชน์ต่อครัวเรือน ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ส่วนการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการและการผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีประโยชน์ต่อครัวเรือน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 4.08 ตามลำดับ

การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม พบว่า การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมมีประโยชน์ต่อครัวเรือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดสุขอนามัยในบ้าน การจัดการสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมการ

ทำงาน การบริหารร่างกาย และการปรับปรุงท่าทางการทำงาน มีประโยชน์ต่อครัวเรือนในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 3.78 3.68 3.64 และ 3.60 ตามลำดับ

การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน พบว่า งานเคหกิจเกษตรด้านการการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนมีประโยชน์ต่อครัวเรือน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การเพิ่มรายได้ในครัวเรือนและการลดรายจ่ายในครัวเรือน มีประโยชน์ต่อครัวเรือนระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 และ 4.21 ตามลำดับ ส่วนการการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ต่อครัวเรือนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09

2.2 ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร

การศึกษาระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร

n = 122

ประเด็นส่งเสริม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
1. การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ						2.79	ปานกลาง
1.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน	1 (0.8)	26 (21.3)	60 (49.2)	30 (24.6)	5 (4.1)	2.90	ปานกลาง
1.2 การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ	2 (1.6)	25 (20.5)	55 (45.1)	36 (29.5)	4 (3.3)	2.86	ปานกลาง
1.3 การแปรรูปและถนอมอาหาร	1 (0.8)	14 (11.5)	61 (50.0)	28 (23.0)	18 (14.8)	2.61	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 122

ประเด็นการส่งเสริม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2. การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม						2.38	น้อย
2.1 การจัดสุขอนามัย ในบ้าน	0 (0)	18 (14.8)	58 (47.5)	31 (25.4)	15 (12.3)	2.65	ปานกลาง
2.2 การปรับปรุงสภาพ แวดล้อมในการทำงาน	0 (0)	4 (3.3)	49 (40.2)	46 (37.7)	23 (18.9)	2.28	น้อย
2.3 การปรับปรุงท่าทาง การทำงาน	0 (0)	4 (3.3)	43 (35.2)	50 (41.0)	25 (20.5)	2.21	น้อย
2.4 การบริหารร่างกาย	0 (0)	7 (5.7)	40 (32.8)	42 (34.5)	33 (27)	2.17	น้อย
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม	1 (0.8)	14 (11.5)	61 (50.0)	28 (23.0)	18 (14.8)	2.61	ปานกลาง
3. การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน						3.08	ปานกลาง
3.1 การจัดทำบัญชี ครัวเรือน	2 (1.6)	33 (27.0)	67 (55.0)	17 (13.9)	3 (2.5)	3.11	ปานกลาง
3.2 การลดรายจ่ายใน ครัวเรือน	11 (9.0)	28 (23.0)	58 (47.5)	19 (15.6)	6 (4.9)	3.16	ปานกลาง
3.3 การเพิ่มรายได้ใน ครัวเรือน	2 (1.6)	27 (22.1)	66 (54.1)	19 (15.6)	8 (6.6)	2.97	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม						2.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ
เกษตรจากเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานเศรษฐกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาแต่ละประเด็น ปรากฏผล
ดังนี้

การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การได้รับการส่งเสริมระดับปานกลาง ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการและการแปรรูปและถนอมอาหาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.90 2.86 และ 2.61 ตามลำดับ

การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ได้รับการส่งเสริมด้านการจัดสุขอนามัยในบ้านและการจัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 และ 2.61 ตามลำดับ ส่วนระดับการได้รับการส่งเสริมด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การปรับปรุงท่าทางการทำงาน และการบริหารร่างกาย อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 2.21 และ 2.17 ตามลำดับ

การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ได้รับการส่งเสริมระดับปานกลาง ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมด้านการลดรายจ่ายในครัวเรือน การส่งเสริมด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการส่งเสริมด้านการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 3.11 และ 2.97 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาในการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร

ปัญหาในการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ปัญหาการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมและปัญหาความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ปัญหาในการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร

n = 122

ประเด็นปัญหา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ						3.06	ปานกลาง
1.1 การผลิตอาหารเพื่อ บริโภคในครัวเรือน	1 (0.8)	28 (23.0)	61 (50.0)	26 (21.3)	6 (4.9)	2.93	ปานกลาง
1.2 การบริโภคอาหารตาม หลักโภชนาการ	0 (0)	27 (22.1)	73 (59.9)	20 (16.4)	2 (1.6)	3.02	ปานกลาง
1.3 การแปรรูปและถนอม อาหาร	2 (1.6)	46 (37.7)	53 (43.5)	21 (17.2)	0 (0)	3.24	ปานกลาง
2. การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม						2.93	ปานกลาง
2.1 การจัดสุขอนามัย ในบ้าน	1 (0.8)	33 (27.0)	56 (45.9)	28 (23.0)	4 (3.3)	2.99	ปานกลาง
2.2 การปรับปรุงสภาพ แวดล้อมในการทำงาน	3 (2.5)	22 (18.0)	62 (50.8)	28 (23.0)	7 (5.7)	2.89	ปานกลาง
2.3 การปรับปรุงท่าทาง การทำงาน	1 (0.8)	26 (21.3)	60 (49.2)	30 (24.6)	5 (4.1)	2.90	ปานกลาง
2.4 การบริหารร่างกาย	0 (0)	22 (18.0)	67 (54.9)	27 (22.2)	6 (4.9)	2.86	ปานกลาง
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม	3 (2.5)	25 (20.5)	67 (54.9)	22 (18.0)	5 (4.1)	2.99	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n = 122

ประเด็นปัญหา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
3. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน						3.60	มาก
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	7 (5.7)	44 (36.1)	64 (52.5)	7 (5.7)	0 (0)	3.42	มาก
3.2 การลดรายจ่ายในครัวเรือน	15 (12.3)	53 (43.5)	43 (35.2)	10 (8.2)	1 (0.8)	3.58	มาก
3.3 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน	25 (20.5)	56 (45.9)	32 (26.2)	8 (6.6)	1 (0.8)	3.79	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						3.15	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาแต่ละประเด็น ปรากฏผล ดังนี้

ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการและการผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 3.02 และ 2.93 ตามลำดับ

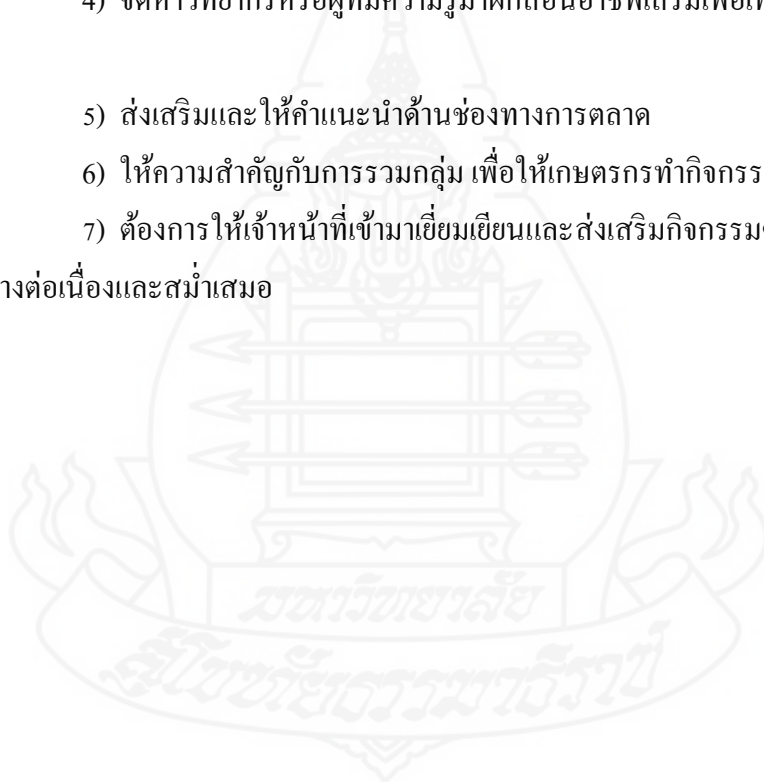
การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีปัญหาในระดับปานกลาง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดสุขอนามัยในบ้าน การจัดการสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงท่าทางการทำงาน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานและการบริหารร่างกาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 2.99 2.90 2.89 และ 2.86 ตามลำดับ

ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีปัญหาในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การลดรายจ่ายในครัวเรือนและการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 3.58 และ 3.42 ตามลำดับ

3.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 46 คน จากจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 37.04 ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ สรุปได้ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมด้านความรู้และวิชาการใหม่ๆ ในการแปรรูปและถนอมอาหาร
- 2) ส่งเสริมให้มีการนำวัสดุคืบในท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อเป็นอาชีพเสริม
- 3) อบรมให้ความรู้ด้านการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ
- 4) จัดหาวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้มาฝึกสอนอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน
- 5) ส่งเสริมและให้คำแนะนำด้านช่องทางการตลาด
- 6) ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกษตรกรทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น
- 7) ต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้ามาเยี่ยมเยียนและส่งเสริมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจในทุกด้านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการความรู้ ความต้องการช่องทางการส่งเสริมและความต้องการวิธีการส่งเสริม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร

ประเด็นความรู้	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด			
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน			
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)			
n = 122								
1. ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ						4.34	มากที่สุด	
1.1 การผลิตอาหารเพื่อ	56	45	19	2	0	4.27	มากที่สุด	
บริโภคในครัวเรือน	(45.9)	(36.9)	(15.6)	(1.6)	(0)			
1.2 การบริโภคอาหารตาม	59	34	26	3	0	4.22	มากที่สุด	
หลักโภชนาการ	(48.4)	(27.9)	(21.2)	(2.5)	(0)			
1.3 การแปรรูปและถนอม	77	35	9	1	0	4.54	มากที่สุด	
อาหาร	(63.1)	(28.7)	(7.4)	(0.8)	(0)			
2. การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม						3.74	มาก	
2.1 การจัดสุขอนามัยใน	35	45	32	9	1	3.85	มาก	
บ้าน	(28.7)	(36.9)	(26.2)	(7.4)	(0.8)			
2.2 การปรับปรุงสภาพ	32	37	32	17	4	3.62	มาก	
แวดล้อมในการทำงาน	(26.2)	(30.4)	(26.2)	(13.9)	(3.3)			
2.3 การปรับปรุงท่าทาง	34	29	39	17	3	3.61	มาก	
การทำงาน	(27.9)	(23.7)	(32.0)	(13.9)	(2.5)			
2.4 การบริหารร่างกาย	38	32	35	16	1	3.74	มาก	
	(31.1)	(26.2)	(28.8)	(13.1)	(0.8)			
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม	43	35	35	7	2	3.90	มาก	
	(35.2)	(28.7)	(28.7)	(5.8)	(1.6)			

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 122

ประเด็นความรู้	มาก	มาก	ปาน	น้อย	น้อย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
	ที่สุด		กลาง		ที่สุด		
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
3. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน						4.22	มากที่สุด
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	38 (31.1)	38 (31.1)	30 (24.6)	12 (9.9)	4 (3.3)	3.77	มาก
3.2 การลดรายจ่ายในครัวเรือน	66 (54.1)	34 (27.9)	21 (17.2)	1 (0.8)	0 (0)	4.35	มากที่สุด
3.3 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน	84 (68.9)	22 (18.0)	15 (12.3)	1 (0.8)	0 (0)	4.55	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม						4.04	มาก

4.1 ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร จากตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้ง 4 ประเด็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาแต่ละประเด็น ปรากฏผล ดังนี้

4.1.1 ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความต้องการความรู้ระดับมากที่สุด ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 4.27 และ 4.22 ตามลำดับ

4.1.2 การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความต้องการความรู้ระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดสุขอนามัยในบ้าน การบริหารร่างกาย การปรับปรุงท่าทางการทำงานและการปรับปรุงท่าทางการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 3.85 3.74 3.62 และ 3.61 ตามลำดับ

4.1.3 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีความต้องการความรู้ระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และ 4.35 ตามลำดับ ส่วนความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนต้องการในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77

ตารางที่ 4.10 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

n = 122

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)								
	สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์			
	ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต
1. ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ	4.55	2.33	3.01	4.39	3.37	1.69	2.92	1.97	2.00
	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อย
1.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน	4.54	2.34	2.52	4.26	2.85	1.62	2.85	1.87	2.02
	มากที่สุด	น้อย	น้อย	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อย
1.2 การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ	4.58	2.31	3.47	4.46	4.11	1.84	2.97	1.94	2.10
	มากที่สุด	น้อย	มาก	มากที่สุด	มาก	น้อย	ปานกลาง	น้อย	น้อย
1.3 การแปรรูปและถนอมอาหาร	4.54	2.34	3.04	4.45	3.16	1.62	2.93	2.10	1.89
	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อย
2. การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม	4.51	2.15	2.68	3.80	3.04	1.64	2.65	1.92	1.77
	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.1 การจัดสุขอนามัยในบ้าน	4.51	2.08	2.61	4.21	3.13	1.64	2.75	1.84	1.79
	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.2 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.49	2.12	2.53	3.62	2.95	1.59	2.61	1.90	1.87
	มากที่สุด	น้อย	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อย
2.3 การปรับปรุงท่าทางการทำงาน	4.52	2.11	2.93	3.86	3.45	1.58	2.61	1.98	1.78

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 122

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร (ค่าเฉลี่ย/ความหมาย)								
	สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์			
	ราชการ	เอกชน	แผ่นพับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต
2.4 การบริหารร่างกาย	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มาก	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	4.50	2.14	2.80	3.70	3.07	1.63	2.66	1.97	1.77
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	4.52	2.29	2.52	3.60	2.61	1.76	2.63	1.89	1.64
3. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน	มากที่สุด	น้อย	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	4.64	2.30	2.85	3.85	2.79	1.77	2.88	1.95	1.80
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	4.57	2.11	2.72	3.68	2.59	1.66	2.69	1.89	1.74
3.2 การลดรายจ่ายในครัวเรือน	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	4.79	2.35	2.84	3.88	2.83	1.75	2.98	1.94	1.78
3.3 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	4.57	2.43	2.98	3.99	2.94	1.89	2.97	2.03	1.89
ค่าเฉลี่ย/ความหมาย	มากที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง	น้อย	น้อย
	4.56	2.24	2.81	3.97	3.06	1.69	2.79	1.94	1.84

4.2 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร จากตารางที่ 4.10 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยรวมมีความต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมาก คือ คู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ช่องทางที่ต้องการในระดับปานกลาง ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับและโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 2.81 และ 2.79 ตามลำดับ ช่องทางที่ต้องการในระดับน้อย ได้แก่ บุคคลเอกชน วิดีโอและอินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24 1.94 และ 1.84 ตามลำดับ ส่วนช่องทางที่ต้องการในระดับน้อยที่สุด คือ วิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.69 และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาแต่ละประเด็น ปรากฏผล ดังนี้

4.2.1 ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ

1) การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด มี 2 ช่องทาง ได้แก่ บุคคลราชการและคู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และ 4.26 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 ช่องทาง คือ โปสเตอร์และสื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ทั้ง 2 ช่องทาง ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 4 ช่องทาง ได้แก่ แผ่นพับ บุคคลเอกชน สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 2.34 2.02 และ 1.87 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุด คือ สื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.62

2) การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด มี 2 ช่องทาง คือ บุคคลราชการและคู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 และ 4.46 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากมี 2 ช่องทาง คือ โปสเตอร์และแผ่นพับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 และ 3.47 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลาง คือ สื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 4 ช่องทาง ได้แก่ บุคคลเอกชน สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อวิดีโอ และสื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31 2.10 1.94 และ 1.84 ตามลำดับ

3) การแปรรูปและถนอมอาหาร พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุดมี 2 ช่องทาง คือ บุคคลราชการและคู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และ 4.45 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 ช่องทาง ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับ และสื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 3.04 และ 2.93 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อย มี 3 ช่องทาง ได้แก่ บุคคลเอกชน สื่อวิดีโอและสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 2.10 และ 1.89 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุด คือ สื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.62

4.2.2 การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม

1) การจัดสุขอนามัยในบ้าน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุดมี 2 ช่องทาง คือ บุคคลราชการและคู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และ 4.21 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 ช่องทาง ได้แก่ โปสเตอร์ สื่อโทรทัศน์ และแผ่นพับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 2.75 และ 2.61 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 2 ช่องทาง ได้แก่ บุคคลเอกชน และสื่อวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 และ 1.84 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุด ได้แก่ สื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.64

2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมาก คือ คู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 ช่องทาง คือ โปสเตอร์และสื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 และ 2.60 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 4 ช่องทาง ได้แก่ แผ่นพับ บุคคลเอกชน สื่อวิดีโอและสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.53 2.12 1.90 และ 1.87 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุด คือ สื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.59

3) การปรับปรุงท่าทางการทำงาน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากมี 2 ช่องทาง คือ คู่มือและโปสเตอร์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และ 3.45 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 ช่องทาง คือ แผ่นพับและสื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 และ 2.61 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 2 ช่องทาง คือ บุคคลเอกชน และสื่อวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.11 และ 1.98 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุดมี 2 ช่องทาง คือ สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.78 และ 1.58 ตามลำดับ

4) การบริหารร่างกาย พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมาก คือ คู่มือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 ช่องทาง ได้แก่ โปสเตอร์ แผ่นพับ และสื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 2.80 และ 2.66 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 2 ช่องทาง คือ บุคคลเอกชน และสื่อวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 และ 1.97 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุดมี 2 ช่องทาง คือ สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.77 และ 1.63 ตามลำดับ

5) การจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ กลุ่มมือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 ช่องทาง คือ สื่อโทรทัศน์และโปสเตอร์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 และ 2.61 ตามลำดับ ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 3 ช่องทาง ได้แก่ แผ่นพับ บุคคลเอกชนและสื่อวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 2.29 และ 1.89 ตามลำดับ และช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยที่สุดมี 2 ช่องทาง คือ สื่อวิทยุและสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.76 และ 1.64 ตามลำดับ

4.2.3 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ กลุ่มมือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 ช่องทาง ได้แก่ แผ่นพับและสื่อโทรทัศน์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 และ 2.69 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อยมี 3 ช่องทาง ได้แก่ โปสเตอร์ บุคคลเอกชน และสื่อวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 2.21 และ 1.89 ตามลำดับ

2) การลดรายจ่ายในครัวเรือน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ กลุ่มมือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 ช่องทาง ได้แก่ โทรทัศน์ แผ่นพับและโปสเตอร์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 2.84 และ 2.83 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อย มี 2 ช่องทาง คือ บุคคลเอกชนและวิดีโอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 และ 1.94 ตามลำดับช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการน้อยที่สุด คือ สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อวิทยุ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.78 และ 1.75 ตามลำดับ

3) การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน พบว่า ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ บุคคลราชการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ กลุ่มมือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 ช่องทาง ได้แก่ แผ่นพับ โทรทัศน์และโปสเตอร์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 2.97 และ 2.94 ช่องทางการส่งเสริมที่ต้องการระดับน้อย มี 4 ช่องทาง ได้แก่ บุคคลเอกชน สื่อวิดีโอ สื่อวิทยุและสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 2.03 1.89 และ 1.89 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

n = 122

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร			
	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การศึกษาดูงาน
1. ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ	3.37	4.10	4.27	3.83
	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	มาก
1.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน	3.40	3.84	4.12	4.03
	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก
1.2 การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ	3.44	4.02	3.89	3.18
	มาก	มาก	มาก	ปานกลาง
1.3 การแปรรูปและถนอมอาหาร	3.27	4.43	4.79	4.29
	ปานกลาง	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
2. การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม	3.32	3.79	3.84	3.00
	ปานกลาง	มาก	มาก	ปานกลาง
2.1 การจัดสุขอนามัยในบ้าน	3.10	4.02	4.18	3.15
	ปานกลาง	มาก	มาก	ปานกลาง
2.2 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน	3.48	3.33	3.32	2.82
	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
2.3 การปรับปรุงท่าทางในการทำงาน	3.25	4.11	4.16	3.17
	ปานกลาง	มาก	มาก	ปานกลาง
2.4 การบริหารร่างกาย	3.28	4.17	4.21	2.84
	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ปานกลาง
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม	3.48	3.33	3.34	3.02
	มาก	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 122

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร			
	การบรรยาย	การสาธิต	การฝึกปฏิบัติ	การศึกษาดูงาน
3. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ในครัวเรือน	3.43 มาก	3.85 มาก	4.35 มากที่สุด	3.86 มาก
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน	3.29 ปานกลาง	3.69 มาก	4.02 มาก	2.84 ปานกลาง
3.2 การลดรายจ่ายใน ครัวเรือน	3.46 มาก	3.85 มาก	4.35 มากที่สุด	3.86 มาก
3.3 การเพิ่มรายได้ใน ครัวเรือน	3.55 มาก	4.02 มาก	4.40 มากที่สุด	4.25 มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย/ความหมาย	3.36 ปานกลาง	3.89 มาก	4.07 มาก	3.40 ปานกลาง

4.3 ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร จากตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาแสดงให้เห็น ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2 วิธี คือ การฝึกปฏิบัติและการสาธิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และ 3.89 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาดูงานและการบรรยายต้องการในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 และ 3.36 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาผลการศึกษาแต่ละประเด็น ปรากฏผล ดังนี้

4.3.1 ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ

1) การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมาก 3 วิธี ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การศึกษาดูงานและการสาธิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 4.03 และ 3.84 ตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลาง คือ การบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40

2) การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากมี 3 วิธี ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติและการบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 3.89 และ 3.44 ตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลาง คือ การศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18

3) การแปรรูปและถนอมอาหาร พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด 3 วิธี ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ การสาธิตและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 4.43 และ 4.29 ตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลาง คือ การบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27

4.3.2 การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม

1) การจัดสุขอนามัยในบ้าน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด มี 2 วิธี คือ การฝึกปฏิบัติและการสาธิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และ 4.02 และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 วิธี คือ การศึกษาดูงานและการบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 และ 3.10

2) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ การบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 วิธี ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 3.32 และ 2.82

3) การปรับปรุงท่าทางการทำงาน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด มี 2 วิธี คือ การฝึกปฏิบัติและการสาธิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และ 4.11 ตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 วิธี คือ การบรรยายและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 และ 3.17 ตามลำดับ

4) การบริหารร่างกาย พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ การสาธิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 วิธี คือ การบรรยายและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 และ 2.84 ตามลำดับ

5) การจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ การบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 3 วิธี คือ การฝึกปฏิบัติ การสาธิตและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 3.33 และ 3.02 ตามลำดับ

4.3.3 ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด มี 2 วิธี คือ การฝึกปฏิบัติและการสาธิต โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และ 3.69 ตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับปานกลางมี 2 วิธี คือ การบรรยายและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 และ 2.84 ตามลำดับ

2) การลดรายจ่ายในครัวเรือน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ การฝึกปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากมี 3 วิธี ได้แก่ การศึกษาดูงาน การสาธิตและการบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 3.85 และ 3.46 ตามลำดับ

3) การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน พบว่า วิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากที่สุดมี 2 วิธี ได้แก่ การฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และ 4.25 ตามลำดับ และวิธีการส่งเสริมที่ต้องการระดับมากมี 2 วิธี คือ การสาธิตและการบรรยาย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และ 3.55 ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความต้องการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรของประชาชนและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการทดสอบ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ดำรงตำแหน่งประธานและสมาชิกมีความต้องการความรู้ด้านเทคนิคเกษตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ช่องทางการส่งเสริมที่มีต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 คือ สื่อวิทยุ ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรของประชาชนและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ประเด็นความต้องการ	ประชาชน (n=61)			สมาชิก (n=61)			t	Sig
	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ความหมาย		
1. ความรู้	4.17	0.691	มาก	3.91	0.681	มาก	2.088	0.039*
2. ช่องทางในการส่งเสริม								
2.1 สื่อบุคคล								
2.1.1 ราชการ	4.16	0.526	มาก	4.13	0.423	มาก	0.342	0.733
2.1.2 เอกชน	2.29	0.862	น้อย	2.17	0.750	น้อย	0.825	0.411
2.2 สื่อสิ่งพิมพ์								
2.2.1 แผ่นพับ	2.95	0.930	ปานกลาง	2.69	0.791	ปานกลาง	1.668	0.098
2.2.2 คู่มือ	4.07	0.742	มาก	3.87	0.635	มาก	1.632	0.105
2.2.3 โปสเตอร์	3.20	0.833	ปานกลาง	2.92	0.791	ปานกลาง	1.914	0.058

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ประเด็นความต้องการ	ประชาชน (n=61)			สมาชิก (n=61)			t	Sig
	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ค่า SD	ความหมาย		
2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์								
2.3.1 วิทยุ	1.85	0.714	น้อย	1.53	0.552	น้อยที่สุด	2.722	0.007*
2.3.2 โทรทัศน์	2.73	0.957	ปานกลาง	2.84	0.916	ปานกลาง	0.650	0.517
2.3.3 วิดีโอ	2.11	1.049	น้อย	1.78	0.899	น้อยที่สุด	1.870	0.064
2.3.4 อินเทอร์เน็ต	1.94	0.855	น้อย	1.75	0.887	น้อยที่สุด	1.199	0.233
3. วิธีการส่งเสริม								
3.1 การบรรยาย	3.30	0.645	ปานกลาง	3.42	0.616	มาก	1.030	0.305
3.2 การสาธิต	3.82	0.510	มาก	3.96	0.507	มาก	1.403	0.163
3.3 การฝึกปฏิบัติ	4.04	0.422	มาก	4.10	0.534	มาก	0.684	0.495
3.4 การทัศนศึกษา	3.39	0.408	ปานกลาง	3.40	0.478	ปานกลาง	0.278	0.782

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 6 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

6.1 ผลการจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ ในประเด็น การดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร เพื่อนำผลการจัดเวทีการสนทนากลุ่มมาหาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สรุปผลการจัดเวทีสนทนากลุ่มได้ ดังนี้

6.1.1 การดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร สรุปได้ ดังนี้

1) การส่งเสริมด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ ดำเนินการโดยสร้างความตระหนักในการผลิตและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้

ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการ ส่งเสริมการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยไว้บริโภค
เอง ส่งเสริมการแปรรูป ถนอมอาหารเพื่อลดการสูญเสียและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร

2) การส่งเสริมด้านการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการโดย
ส่งเสริมการทำบ้านเกษตรสมบูรณ์เพิ่มพูนสุขภาพ ส่งเสริมการจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ เชื่อม
บ้านสมาชิกเพื่อติดตามผลการดำเนินงานและแก้ปัญหา จัดให้มีการประกวดบ้านเกษตรกรตัวอย่าง
และมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

3) การส่งเสริมด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ดำเนินการโดย
ส่งเสริมให้มีการลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมให้มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้อย่างรู้
คุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน เน้นการผลิตสินค้าให้สอดคล้อง
กับความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น การแปรรูป ถนอมอาหาร หัตถกรรมและ
ศิลปประดิษฐ์ เป็นต้น

4) วิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดำเนินการ
ส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผ่านเวทีการประชุมหรือการดำเนิน
กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามแผนที่กลุ่มกำหนด บูรณาการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร
ร่วมกับโครงการส่งเสริมการเกษตรหรือโครงการอื่นๆ ในพื้นที่ โดยวิธีการบรรยายสอดแทรก
ความรู้ด้านเคหกิจเกษตรให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือเกษตรกรเป้าหมายที่เข้าร่วม
โครงการ ดำเนินการตามโครงการส่งเสริมเคหกิจเกษตรประจำปี ที่มีงบประมาณสนับสนุน ซึ่งมีอยู่
อย่างจำกัด

6.1.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษา
ด้านคหกรรมศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจหลายด้าน ขาดรูปแบบและกระบวนการส่งเสริม
ที่มีประสิทธิภาพ ขาดการฝึกทักษะและพัฒนาความรู้ด้านเคหกิจเกษตรอย่างต่อเนื่อง จากปัญหา
ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรจึงมีข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจ
เกษตร โดยควรจัดให้มีการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านเคหกิจเกษตรให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริม
การเกษตรทุกระดับ สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรให้แก่เจ้าหน้าที่
ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ถอดบทเรียน โครงการส่งเสริมเคหกิจเกษตรในอดีตที่ประสบ
ความสำเร็จ บูรณาการการทำงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น ให้ความสำคัญ
กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรประจำ
อำเภอ เพื่อเป็นจุดถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านเคหกิจเกษตร

6.2 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัด ฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและการจัด
เวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ มาจัดทำเป็นแนวทางในการ
ส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราได้ 3 แนวทาง ดังนี้

6.2.1 การพัฒนาบุคลากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่
ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรที่บรรจุเป็นข้าราชการใหม่ ให้มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญ
ในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร อบรมเพิ่มทักษะให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร
และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่
สามารถดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2 การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและชุมชนมีส่วน
ร่วมในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและ
ร่วมรับผลประโยชน์ พร้อมพัฒนาสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีความสามารถด้านเคหกิจเกษตร
ให้สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้

6.2.3 การส่งเสริมแบบบูรณาการ เนื่องจากงานด้านเคหกิจเกษตรประกอบไปด้วย
งานหลายด้าน ดังนั้นการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้เฉพาะด้านจะช่วย
ให้การส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจ
เกษตรเป็นผู้ประสานหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนร่วมบูรณาการการส่งเสริม
ด้านเคหกิจเกษตรร่วมกัน โดยเน้นให้สร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
ทั้งในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มและระดับชุมชน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.1.2 เพื่อศึกษาประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร

1.1.4 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

1.1.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 71 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิก 1,467 คน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ จำนวน 11 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อน 0.5 % ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 61 กลุ่ม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มละ 2 คน คือ ประธานและสมาชิก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที่ชุดที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยการจัดเวที

สนทนากลุ่ม ในประเด็นการดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปัญหา และข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัด ฉะเชิงเทรา

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

1) ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 53.02 ปี มากกว่าครึ่งจบ การศึกษาระดับประถมศึกษา มีระยะเวลาการเป็นสมาชิก เฉลี่ย 11.34 ปี ทุกรายได้รับข้อมูลด้าน เคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ส่วนใหญ่มีความสามารถด้านเคหกิจ เกษตร โดยมากกว่าครึ่งมีความสามารถด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร เช่น ไข่เค็ม ปลาเค็ม น้ำพริก ผลไม้กวนและผลไม้แช่อิ่ม เป็นต้น

2) ข้อมูลทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอื่น โดยจำนวนหนึ่งในสามเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนการประกอบอาชีพเกือบครึ่งประกอบอาชีพ ทำนาเป็นอาชีพหลัก ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไปและค้าขายเป็นอาชีพรอง และ มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน

3) ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.94 ไร่ มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน มีรายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 175,000.00 บาท โดยมีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 124,130.43 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 63,169.64 บาท ส่วนรายจ่ายรวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 147,045.08 บาท โดยมีรายจ่ายภาคการเกษตร เฉลี่ย 71,700.00 บาท และรายจ่ายนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 70,418.00 บาท

1.3.2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริม ด้านเคหกิจเกษตร

1) ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีความคิดเห็นว่า งานเคหกิจเกษตร ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน การส่งเสริมความมั่นคงด้าน อาหารและโภชนาการ และการส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม มีประโยชน์ของต่อ ครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อครัวเรือนในระดับมากที่สุด คือ การ ส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนและเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การส่งเสริมการ

แปรรูปและถนอมอาหาร การเพิ่มรายได้ในครัวเรือนและการลดรายจ่ายในครัวเรือน มีประโยชน์ต่อครัวเรือนเกษตรระดับมากที่สุด

2) *ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา*

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ และการส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นที่ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย คือ การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การส่งเสริมด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การปรับปรุงท่าทางการทำงานและการบริหารร่างกาย ได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับน้อย

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประสบปัญหาการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ และการส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่เป็นปัญหาต่อครัวเรือนอยู่ในระดับมาก คือ การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การลดรายจ่ายในครัวเรือนและการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน เป็นปัญหาต่อครัวเรือนเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เสนอแนะให้มีการส่งเสริมความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ในการแปรรูปและถนอมอาหาร ส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อเป็นอาชีพเสริม จัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ จัดหาวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้มาฝึกสอนอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน ส่งเสริมและให้คำแนะนำด้านช่องทางการตลาดให้มีความสำคัญกับการรวมกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นและส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมด้านเคหกิจเกษตรในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง

1.3.4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

1) *ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร*

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร ทั้ง 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน การส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการและการส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความรู้ที่ต้องการระดับมากที่สุด มี 5 ประเด็น ได้แก่ การเพิ่มรายได้ การแปรรูปและถนอมอาหาร การลดรายจ่าย การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ

2) ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรระดับมากที่สุดทุกประเด็นผ่านบุคคลราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องการระดับมาก คือ คู่มือ โดยความรู้ที่ต้องการผ่านคู่มือระดับมากที่สุด 4 ประเด็น ได้แก่ การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ การแปรรูปและถนอมอาหาร การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการจัดสุขอนามัยในบ้าน ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องการในระดับน้อย โดยสื่อที่ต้องการระดับน้อยที่สุด คือ วิทยุ

3) ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในระดับมาก 2 วิธี คือ การฝึกปฏิบัติและการสาธิต โดยความรู้ที่ต้องการระดับมากที่สุดด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติมี 4 ประเด็น ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การลดรายจ่ายในครัวเรือน การบริหารร่างกายและการเพิ่มรายได้ ส่วนความรู้ที่ต้องการระดับมากที่สุดด้วยวิธีการสาธิต คือ การแปรรูปและถนอมอาหาร และในส่วนการศึกษาดูงานและการบรรยายต้องการในระดับปานกลาง

1.3.5 เปรียบเทียบความต้องการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ดำรงตำแหน่งประธานและสมาชิกมีความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรและช่องทางการส่งเสริมทางสื่อวิทยุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรและแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 53.02 ปี ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 11.34 ปี มากกว่าครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับผลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา (2558, น.7) พบว่า ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนมากจบชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.70 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อรุณี เสือเหลือง (2550, น.68) ศึกษาทัศนคติที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสามเงา

จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.36 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 12.02 ปี ซึ่งจะเห็นได้ว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนมากอยู่ในวัยกลางคน ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงภาคบังคับ และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากกว่า 10 ปี นับว่ามีประสบการณ์ในการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรพอสมควร แม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่จึงมีความสามารถด้านเคหกิจเกษตร โดยมากกว่าครึ่งมีความสามารถด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร เช่น ไข่เค็ม ปลาเค็ม น้ำพริก ผลไม้กวน และผลไม้แช่อิ่ม เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิทยา ดิวา (2547, น.70) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการนำความรู้ด้านการแปรรูปและการถนอมอาหารไปใช้เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนในระดับมาก นอกจากนี้กิจกรรมการแปรรูปและถนอมอาหารยังเป็นกิจกรรมที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทราดำเนินการมากที่สุด ในส่วนรายได้รวมของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 175,000.00 บาทต่อปี โดยมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 124,130.43 บาท และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 63,169.64 บาท จากผลการศึกษายกย่องว่า ครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายได้ในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 41,766.10 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งน้อยกว่ารายได้ของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปี 2558 พบว่า มีรายได้เฉลี่ย 80,177.00 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2558, น. 2) แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรายังมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

2.2.1 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือน

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความคิดเห็นว่า งานเคหกิจเกษตรมีประโยชน์ต่อครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยงานเคหกิจเกษตรที่มีประโยชน์ต่อครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การเพิ่มรายได้และการลดรายจ่ายในครัวเรือน สอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2554, น.36-37) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรมีความคิดเห็นในเชิงเห็นด้วยต่อประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนเกษตรกร โดยเห็นด้วยมากที่สุด ในด้านการส่งเสริมความมั่นคงด้านรายได้ในครัวเรือนเกษตรกรและชุมชน จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ให้ความสำคัญกับงานเคหกิจเกษตรในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะการส่งเสริมความมั่นคงด้านรายได้ในครัวเรือนเกษตรกรและชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของครัวเรือนเกษตรกร สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร

(2556, น.5-6) ระบุว่า งานส่งเสริมเคหกิจเกษตรเป็นงานที่ดำเนินควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเกษตร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ มีความกินดี อยู่ดี และเพิ่มพูนรายได้

2.2.2 ระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ได้รับการส่งเสริมในระดับน้อย คือ การส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม ในด้านการส่งเสริมการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การปรับปรุงท่าทางการทำงานและการบริหารร่างกาย จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเวทีการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอในประเด็นการดำเนินงานส่งเสริมเคหกิจเกษตร เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากการดำเนินงานส่งเสริมเคหกิจเกษตรในปัจจุบันขาดงบประมาณสนับสนุนและบางอำเภอเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบรรจุใหม่ยังขาดทักษะ ความชำนาญในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรและรับภารกิจหลายด้าน งบประมาณสนับสนุนการพัฒนางานเคหกิจเกษตรมีอยู่อย่างจำกัด เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จึงดำเนินการส่งเสริมโดยการบูรณาการกับโครงการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กรมส่งเสริมการเกษตร (2554, น.36-37) พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบบ่อย คือ เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรรับผิดชอบตำบลทำให้การทำงานเน้นงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นงานนโยบายทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง เพราะต้องทำงานที่ตนเองไม่ถนัด ขาดเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาทางเคหกิจเกษตรในบางอำเภอ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปาริชาติ ศรีวิวัฒน์ (2554, น.58-59) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานเคหกิจเกษตรตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ส่วนใหญ่ระบุว่า ขาดการพัฒนาผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรรุ่นใหม่ๆ ที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านคหกรรมศาสตร์ ผู้บังคับบัญชาไม่ได้ให้ความสำคัญ ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรมีภาระหน้าที่มากเกินไป โครงการส่งเสริมเคหกิจเกษตรไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์และผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรสูงอายุส่งผลถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของเจ้าหน้าที่และส่งผลให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรระดับปานกลางหรือระดับน้อยในบางประเด็น

2.3 ปัญหาการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประสบปัญหามากในด้านการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้และการจัดทำบัญชีครัวเรือน อธิบายได้ว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนมากประสบปัญหาด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ในปีที่ผ่านมาประสบปัญหาภัยแล้งทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ส่งผลต่อ

สภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงต้องการให้มีการส่งเสริมกิจกรรมที่สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และกิจกรรมที่สามารถเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน

2.4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

2.4.1 ความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยความรู้ที่ต้องการระดับมากที่สุด ได้แก่ การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน การแปรรูปและถนอมอาหาร การลดรายจ่ายในครัวเรือน การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ สอดคล้องกับสภาพปัญหาการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประสบปัญหาหนักในด้าน การลดรายจ่ายในครัวเรือน การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน และการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมในประเด็นที่ต้องการแล้วน่าจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประสบปัญหาดังกล่าวน้อยลงด้วย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ อิศรียา มีสิงห์ (2546, น.112) ได้ศึกษาความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรอยู่ในระดับมาก ในด้านอาหารและโภชนาการ ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิตจากพืช ด้านการถนอมอาหารและแปรรูปผลผลิตจากสัตว์ ด้านการจัดการบ้านเรือน และด้านหัตถกรรมและศิลปประดิษฐ์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ จาริพร บุตรสระเกษ (2556, น.6) ได้ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอนาดูน จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการด้านการพัฒนาความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านความรู้ในการแปรรูปและถนอมอาหารจากผลผลิตทางการเกษตร การศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและพัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการที่ดี

2.4.2 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรระดับมากที่สุดทุกประเด็นผ่านบุคคลราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องการระดับมาก คือ คู่มือ โดยความรู้ที่ต้องการผ่านคู่มือระดับมากที่สุด ได้แก่ การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ การแปรรูปและถนอมอาหาร การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการจัดสุขอนามัยในบ้าน ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องการในระดับน้อย จากผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นว่า ในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังต้องการให้บุคคลราชการเข้ามาส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในทุกประเด็น ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานราชการเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดเกษตรกรมากที่สุด โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอยู่ในทุกพื้นที่ ส่วนสื่อบุคคลเอกชนสมาชิก

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการในระดับน้อย โดยมีความคิดเห็นที่ว่าที่ผ่านมาจากเอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาคเอกชนไม่ได้รับการประสานหรือไม่มีข้อมูลกลุ่มเป้าหมายจึงทำให้มีบทบาทในการส่งเสริมน้อย ดังนั้นจึงควรประสานให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มากขึ้น ซึ่งบางหน่วยงานอาจมีงบประมาณและกิจกรรมในการทำประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอยู่แล้ว ส่วนความรู้ที่ต้องการผ่านคู่มือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีความคิดเห็นว่าคุณ่มือสะดวกแก่การนำมาศึกษา เนื่องจากสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้เองในภายหลัง และในส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีความต้องการในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี จึงอาจไม่ชำนาญในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.4.3 ความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรโดยรวมในระดับมาก คือ การฝึกปฏิบัติและการสาธิต โดยเนื้อหาที่ต้องการระดับมากที่สุดด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การแปรรูปและถนอมอาหาร การลดรายจ่ายในครัวเรือน การบริหารร่างกาย และการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ส่วนเนื้อหาที่ต้องการระดับมากที่สุดด้วยวิธีการสาธิต คือ การแปรรูปและถนอมอาหาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัมพร เกรียงศรี (2553, น.8) ได้ศึกษาการดำเนินงานและความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการส่งเสริมการทอผ้า อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม และการส่งเสริมแบบมวลชน โดยตัวอย่างของการส่งเสริมแบบกลุ่ม เช่น การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรม การสาธิต และการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นต้น และการส่งเสริมแบบมวลชน เช่น เอกสารเผยแพร่ ไปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น (พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, 2556, น.4-38 ถึง น.4-47) ทั้งนี้เนื่องจาก งานด้านเคหกิจเกษตรเป็นการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกร ดังนั้นจึงต้องการให้มีการส่งเสริมแบบสาธิตและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับครัวเรือน

2.4.4 ผลการเปรียบเทียบต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตร

ประธานและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรแตกต่างกัน โดยประธานมีความต้องการความรู้ด้านเคหกิจเกษตรมากกว่าสมาชิก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ตามลักษณะที่ดีของผู้นำต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ มีความกระตือรือร้นในกิจกรรมหรือกิจการที่ทำอยู่และเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้นำยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมและแก้ไขปัญหาของสมาชิก

กระจายข้อมูลและสนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิก รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินกิจกรรมแก่สมาชิก (พรชูลีย์ นิลวิเศษ, 2547, น.8) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประชานจึงมีความต้องการความรู้ด้านเทคนิคเกษตรมากกว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในส่วนช่องทางการส่งเสริมถึงแม้ว่ามีความต้องการแตกต่างกันแต่มีความต้องการในระดับน้อยและน้อยที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารด้านเทคนิคเกษตรจากสื่อบุคคลมากกว่าสื่ออื่นๆ จึงอาจมีผลต่อระดับความต้องการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรผ่านทางสื่อวิทยุด้วย

2.5 แนวทางการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและการจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเทคนิคเกษตรระดับอำเภอ มาจัดทำเป็นแนวทางในการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ 3 แนวทาง ได้แก่

- 1) การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเทคนิคเกษตร ให้มีความรู้และทักษะด้านเทคนิคเกษตร
- 2) การส่งเสริมแบบมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตรทุกขั้นตอน พร้อมพัฒนาศักยภาพผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านเทคนิคเกษตร
- 3) การส่งเสริมแบบบูรณาการ โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเทคนิคเกษตรเป็นผู้ประสานหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมบูรณาการการส่งเสริมด้านเทคนิคเกษตร เน้นสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม ระดับชุมชนและเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านเทคนิคเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ได้สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นด้านเทคนิคเกษตร พัฒนาจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเทคนิคเกษตรจังหวัดละ 1 แห่ง รวม 77 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงด้านรายได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2554, น.2) และสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการเกษตรของ สุกัญญา อธิปอนันต์และคณะ (อ้างใน สุรพล จารุพงศ์, 2556, น.5-35 ถึง 5-40) ระบุไว้ว่า แนวทางการส่งเสริมการเกษตรในอนาคตต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้มี 6 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมการเกษตรแบบบูรณาการ การส่งเสริมการพัฒนาระบบฟาร์ม และการส่งเสริมการเกษตรที่เน้นตลาดนำการผลิต

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังภาพที่ 5.1 กล่าวคือ สำนักงานเกษตรอำเภอควรดำเนินการคัดเลือกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือบ้านเกษตรกรต้นแบบที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตร อำเภอละ 1 แห่ง เพื่อจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรประจำอำเภอ ขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรเป็นผู้ประสานงานและดำเนินการส่งเสริมร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างบูรณาการ โดยให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรทุกขั้นตอน หลักสูตรในการเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรพิจารณาจากสภาพปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราควรถ่ายทอดความรู้ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน การแปรรูปและถนอมอาหาร การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ การสาธิตและฝึกปฏิบัติด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ในครัวเรือนและการบริหารร่างกาย พร้อมจัดทำคู่มือประกอบการเรียนรู้ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอที่ผ่านการอบรมเพิ่มทักษะด้านเคหกิจเกษตรร่วมกับ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และตัวแทนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีความสามารถด้านเคหกิจเกษตรในแต่ละสาขา ทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มและระดับชุมชน เกิดการสร้างเครือข่าย มีความกินดี อยู่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องและการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

3.1.1 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) สำนักงานเกษตรอำเภอทุกอำเภอในจังหวัดฉะเชิงเทรา จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ เพื่อเป็นจุดถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านเคหกิจเกษตร รวมถึงให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มและของตนเอง

2) สร้างความเข้าใจและให้ความสำคัญในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร ให้แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านเคหกิจเกษตร อย่างบูรณาการ

3.1.2 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1) สนับสนุนเจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิการศึกษาด้านเกษตรกรรมศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร เนื่องจากงานเคหกิจเกษตรเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้และทักษะเฉพาะด้านในการปฏิบัติงาน

2) พัฒนาความรู้และทักษะด้านเคหกิจเกษตรให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรทุกระดับ

3) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับงานเคหกิจเกษตรและสนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรควรเน้นถ่ายทอดความรู้ในด้านการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยการสาธิตและฝึกปฏิบัติ พร้อมจัดทำคู่มือประกอบการเรียนรู้

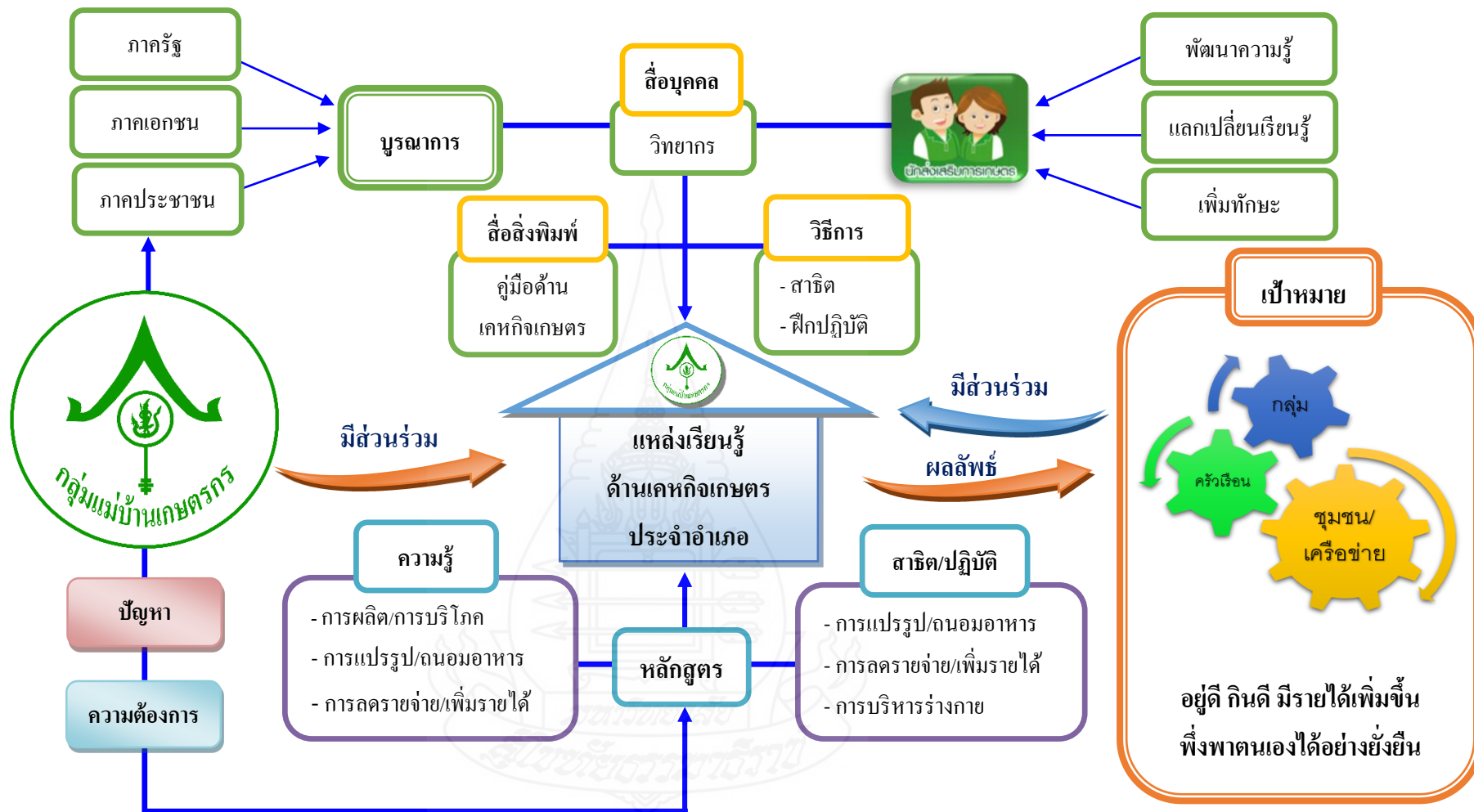
3.1.3 ด้านการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรควรเน้นถ่ายทอดความรู้ในด้านการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ร่วมกับการสาธิตและฝึกปฏิบัติ พร้อมจัดทำคู่มือประกอบการเรียนรู้

2) จัดหลักสูตรพัฒนาประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อรับการถ่ายทอดความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ด้านเคหกิจเกษตรพร้อมพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตร

3) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มบ้านเกษตรกร สมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและชุมชน ในการดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

4) ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีการดำเนินกิจกรรมด้านเคหกิจเกษตรอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 5.1 แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ศึกษาการนำความรู้ด้านเลหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไปใช้ในการลดรายและจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถนำไปใช้ในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในครัวเรือน

3.2.2 ศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมด้านเลหกิจเกษตรแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการบูรณาการการส่งเสริมด้านเลหกิจเกษตร

3.2.3 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมควบคู่ไปกับการส่งเสริมด้านเลหกิจเกษตร

3.2.4 ศึกษาความต้องการการเรียนรู้ด้านเลหกิจเกษตรของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเลหกิจเกษตร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเลหกิจเกษตร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิ่งพร ทองใบ. (2557). แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาสังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร* (หน่วยที่ 6) นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2554). *ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบงานสถาบันเกษตรกรต่องานเคหกิจเกษตร. กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรและสำนักพัฒนาเกษตรกร. กรุงเทพฯ*
- _____. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เคหกิจเกษตรกับงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.*
- _____. (2556). *เอกสารวิชาการการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเคหกิจเกษตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.*
- จตุรงค์ พานิชชานุกรักษ์. (2556). *ความต้องการและมาตรการของประชาชนที่มีต่อการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.*
- จารีพร บุตรสระเกษ. (2556). *การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอนาดัง จังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี*
- จินดา ขลิบทอง และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2547). *สตรีกับการพัฒนา. ใน ประมวลสาระชุดวิชาองค์การเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร* (หน่วยที่ 14). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จินดา ขลิบทอง. (2556). *กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดิเรก ฤกษ์หรรษา. (2527). *การส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.*
- ทำนอง ลิงคาลวนิช. (2525). *ความหมาย ปรัชญา นโยบายและวัตถุประสงค์ ของการส่งเสริมการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร.*

- ทองใบ อินวิเชียร. (2547). ความต้องการพัฒนางานด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. สำนักงานเกษตรอำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2556). กระบวนทัศน์ในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 6). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาริชาติ ศรีวิวัฒน์. (2554). *การพัฒนางานเคหกิจเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พะเยาว์ รัตนวิบูลย์. (2541). *การพัฒนาและส่งเสริมเคหกิจเกษตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมส่งเสริมการเกษตร.
- พิทยา ดิवा. (2547). *การนำความรู้ด้านเคหกิจเกษตรไปใช้ของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- พีรพร พร้อมเทพ. (2559). แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2560 – 2564 เอกสารประกอบการบรรยายโครงการสัมมนาระบบส่งเสริมการเกษตร MRCF และแผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2560 – 2564. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2559, จาก <http://plan.doae.go.th/WebPlanningGp/6.pdf>.
- พิงพิศ คุณพัชร. (2525). สตรีเกษตรกร ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. (หน่วยที่ 11). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2556). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 4). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรชูลย์ นิลวิเศษ. (2547). ผู้นำและความเป็นผู้นำในองค์กร. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาองค์กรเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* (หน่วยที่ 14). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระวิทย์ ปถวินิธิ. (2556). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วัลลภ พรหมทอง. (2541). *หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์เซ็นเตอร์.

- ศุภชัย ไชยอด. (2555). *การมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สกวรัตน์ เมืองงาม. (2554). *การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สุมาลี สุนทรนฤรังสีและคณะ. (2555). *การส่งเสริมเคหกิจเกษตร ใน แนวทางการศึกษาวิชาส่งเสริมเคหกิจเกษตร หลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตร*. (บทที่ 1). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมส่งเสริมการเกษตร
- สุรพล จารุพงศ์. (2556). *การส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทย. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 5). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมชาย สีโต. (2552). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2558). *รายงานประจำปี 2558. จังหวัดฉะเชิงเทรา*.
 _____ . (2559). *คู่มือการปฏิบัติงาน โครงการประจำปีงบประมาณ ประจำปี 2559. จังหวัดฉะเชิงเทรา*.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2558). *รายงานคุณภาพชีวิตของคนจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2558. สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.8rew.chachoengsao.go.th/index.php/component/spsimpleportfolio/item/22>*.
- อรุณี เสือเหลือง. (2550). *ทัศนคติที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- อิสริยา มีสิงห์. (2546). *ความต้องการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- อัมพร เกรียงศรี (2553). *การดำเนินงานและความต้องการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการส่งเสริมการทอผ้า อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ด.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ โครงการวิจัย

เลขที่แบบ
สัมภาษณ์

--	--	--

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์มี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอนที่ 2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริม
ด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

คำชี้แจง ผู้สัมภาษณ์โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับ
ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. อายุ..... ปี (มากกว่า 6 เดือน นับเป็น 1 ปี)

2. ระดับการศึกษา

() 1. ไม่ได้รับการศึกษา () 5. อนุปริญญา/ปวส.

() 2. ประถมศึกษา () 6. ปริญญาตรีขึ้นไป

() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น () 7. อื่นๆ (ระบุ).....

() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

3. ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ปี

2. การประกอบอาชีพหลักของครัวเรือน (ตอบได้เพียงข้อเดียว)

- () 1. ทำนา () 4. ประมง (ระบุ).....
- () 2. ทำสวน (ระบุ) () 5. ค้าขาย (ระบุ).....
- () 3. ทำไร่ (ระบุ) () 6. อื่นๆ (ระบุ).....

3. การประกอบอาชีพรองของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 1. ทำนา () 4. ประมง (ระบุ).....
- () 2. ทำสวน (ระบุ) () 5. ค้าขาย (ระบุ).....
- () 3. ทำไร่ (ระบุ) () 6. อื่นๆ (ระบุ).....

4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

1.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร.....ไร่
2. จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน
3. รายได้ของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา
 - 3.1 รายได้ในภาคการเกษตร.....บาท/ปี
 - 3.2 รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี
4. รายจ่ายของครัวเรือนในปีที่ผ่านมา
 - 4.1 รายจ่ายในภาคการเกษตร.....บาท/ปี
 - 4.2 รายจ่ายนอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี

ตอนที่ 2 ประโยชน์ของงานเคหกิจเกษตรต่อครัวเรือนและระดับการได้รับการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร
 ในระยะเวลา 3 ปี ที่ผ่านมา

ประเด็นการส่งเสริม	ประโยชน์ต่อครัวเรือน					ระดับการได้รับการส่งเสริม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ										
1.1 ส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน										
1.2 ส่งเสริมการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ										
1.3 ส่งเสริมทักษะด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร										
2. ส่งเสริมการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม										
2.1 ส่งเสริมการจัดสุขอนามัยในบ้าน										
2.2 ส่งเสริมการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน										
2.3 ส่งเสริมการปรับปรุงท่าทางการทำงาน										
2.4 ส่งเสริมการบริหารร่างกาย										
2.5 ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม										
3. ส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน										
3.1 ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน										
3.2 ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน										
3.3 ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน										
4. การส่งเสริมด้านอื่นๆ (ระบุ).....										

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานด้านคหกิจเกษตร

3.1 ท่านมีปัญหาในการดำเนินงานด้านคหกิจเกษตรในประเด็นดังต่อไปนี้ ระดับใด

ประเด็นปัญหา	ระดับการปัญหา				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ					
1.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน					
1.2 การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ					
1.3 การแปรรูปและถนอมอาหาร					
2. ด้านการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม					
2.1 การจัดสุขอนามัยในบ้าน					
2.2 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน					
2.3 การปรับปรุงท่าทางการทำงาน					
2.4 การบริหารร่างกาย					
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม					
3. ด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน					
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน					
3.2 การลดรายจ่ายในครัวเรือน					
3.3 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน					
4. ด้านอื่นๆ (ระบุ).....					

3.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร

1. ด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ

1.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน.....

.....

1.2 ส่งเสริมการบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ.....

.....

1.3 การแปรรูปและถนอมอาหาร.....

.....

2. ด้านการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม

2.1 การจัดสุขอนามัยในบ้าน.....

.....

2.2 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน.....

.....

2.3 การปรับปรุงท่าทางการทำงาน.....

.....

2.4 การบริหารร่างกาย.....

.....

2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม.....

.....

3. ด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน.....

.....

3.1 การลดรายจ่ายในครัวเรือน.....

.....

3.1 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน.....

.....

4. ด้านอื่นๆ.....

.....

ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

โปรด ระบุ ระดับความต้องการในด้านต่างๆ ที่ตรงกับความต้องการของท่านในแต่ละประเด็น 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ประเด็นการส่งเสริม	ระดับ ความรู้ ที่ต้องการ	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม									ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม				
		สื่อบุคคล		สื่อสิ่งพิมพ์			สื่ออิเล็กทรอนิกส์				การ บรรยาย	การ สาธิต	การฝึก ปฏิบัติ	การทัศน ศึกษา	
		ราชการ	เอกชน	แผ่น พับ	คู่มือ	โปสเตอร์	วิทยุ	โทรทัศน์	วิดีโอ	อินเทอร์เน็ต					
1. ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ															
1.1 การผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน															
1.2 การบริโภคอาหารตามหลักโภชนาการ															
1.3 การแปรรูปและถนอมอาหาร															
2. การจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม															
2.1 การจัดสุขอนามัยในบ้าน															
2.2 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน															
2.3 การปรับปรุงท่าทางการทำงาน															
2.4 การบริหารร่างกาย															
2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อม															
3. ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน															
3.1 การจัดทำบัญชีครัวเรือน															
3.2 การลดรายจ่ายในครัวเรือน															
3.3 การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน															

ภาคผนวก ข
แบบสันทนากลุ่ม

แบบสนทนากลุ่ม

สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรระดับอำเภอ

เรื่อง แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา

**ประเด็นที่ 1 การดำเนินการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระยะเวลา 3 ปี
ที่ผ่านมามีการดำเนินการอย่างไรบ้าง**

1. ด้านความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการ

.....
.....
.....

2. ด้านการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อม

.....
.....
.....

3. ด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน

.....
.....
.....

ประเด็นที่ 2 ปัญหาในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

.....
.....

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

.....
.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางศศศรี ทুমมาเกตู
วัน เดือน ปีเกิด	21 กุมภาพันธ์ 2525
สถานที่เกิด	อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เทคโนโลยีการเกษตร) สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ. 2548
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

